



*Christiana.*

PIETATIS

PRIMA IN.  
STITVTIO.

Ad vsum Scholarum  
*Latine Scripta.*



LONDINI,  
Impensis Bibliopolarum.

1625



4d  
4 8  
680.





# REVERENDIS- SIMIS IN CHRISTO-

Patribus ac Dom. *Matthæo* Archi-  
episcopo *Cantuariensi*, *Edmundo* Ar-  
chiepiscopo *Eboracensi*, *Edwino* Episcopo  
*Londinensi*, aliisq; reuerendis patribus Episco-  
pis Ecclesiæ Anglicanæ, vigilantissi-  
mis, fidelissimisq; Pa-  
storibus.



*Q*uam seculi huius ad inte-  
ritum iam ruentis mores  
perditos, & corruptis om-  
nibus deprauatissimos, nō  
sine acerbissimo animi do-  
lore mecum saepe considero : animaduertamq;  
diuturnā peccandi consuetudinem hominum  
mentibus quasi callū quoddā ita obduxisse,  
ut neq; virtutibus premia, neq; supplicia vi-

## EPISTOLA.

tijs sempeterna, diuinis proposita legibus, vlti-  
 lam iam vim vel ad cohortandū, vel ad de-  
 terrendū habere videantur, in eam tandē co-  
 gitationē venio, ut aut nullā prorsus spes o-  
 stendi fore aliquādo melius, aut si qua est eti-  
 am nunc reliqua, eam in sancta pueritia atq;  
 ineuentis adolescentia institutiōe & discipli-  
 na omnino repositā esse existimē. Nam teneri  
 illi & flexibiles animi, non solam quocunque  
 torques trahasue, sed quocunque etiam vel  
 leuiter ducas, sequentur atque ut voles flecti  
 arbitrioque fingi possunt: & quia sunt ab om-  
 ni hastenus scelere vacui atque integri, non  
 nihil in illis loci salutaribus adhuc monitis,  
 consilijsque patet. Quæ cogitatio, patres in  
 Christo reuerendissimi, in eam me mentem  
 impulit, ut ad primā illam Christiana pieta-  
 tis institutionem puerilem Latine scribendā  
 me applicarem: eamq; varijs tractatā mo-  
 dis hoc quidem libello verbis tantummodo  
 necessarijs & proprijs breuiter comprehende-  
 rem: altero verò libro, eandē alijs verbis lu-  
 culentioribus & pluribus, copiose explicarē;  
 Ut & illi qui breuitati student, & qui vber-  
 tate etiā orationis delectantur, ad sua utriq;  
 ingenia sensusq; apta & accommodata inue-  
 nientes, voluptate aliqua ad legendum inui-  
 tarentur.

# EPISTOLA

tarentur. Cura etiam mihi magna fuit, ut breuitate usus planè tamen & perspicuè dicerem, & in illa rursus ubertate, ne insolentius copia abuterer.

Quum enim Latinè vel intelligere in aliqua laude, loqui etiam in magna pontificali, tamq. multi eius lingua studio inflammètur, pueriq. ab eam causam doctis hominibus in disciplinam tradantur, hanc oblatam occasionem putari, quo interea etiam dum aliud agunt, vera pietas, quæ est ante omnia expetenda, tenellis mentibus instillaretur.

Quum verò multos valdè pœniteat ita se pueros latinè dediscere, ut cum loqui ea lingua aut scribere velint, sibi ipsi plerūq. diffidant: ut ea molestia, quæ me etiam, non tam mea tamen, quàm illorum, quos aliquando institui causa, sepe sanè ac grauiter torfit, alios liberarem, diligentiam, quantū potui, maximam adhibui, ut emendata esset ratio & pura: & neq. in simplicibus verbis quod non esset Latinum, neq. in coniuñctis quod non esset consequens, iure vituperaretur. Nam quæ verba per religionem mutare non licet, ea sunt in fine maioris libri notata.

Hæc institutiones Latinè à me scriptas amici duo mei (homines docti) alter in sermo-

## EPISTOLA.

nem vulgarem nostrū, ut omnibus scilicet essent cōmunes; alter in studiosorum gratiam, græcè etiam conuerterunt. Omnibus quidem nobis mens eadem, idem erat propositum, ut quamplurimis videlicet plurimū prodesse eniteremur. Unde enim potius Anglicè primum legere discent pueri nostri, quam ex libello, qui pietate etiā teneros interim animos imbuat? Et reuera si quisquam, vel puer, vel adolescens, ista Anglicè reddita diligenter legat; præterquam, quod Christiana religionis summam dilucidè explicatam, & intelligere facile, & ediscere etiam si velit, haud difficulter possit, quod est certè in lucro vel maximè penendum: eadem etiam opera sermonem vulgarem nostrum & pronunciare rectius, & scribere emendatius addiscet: quod commodum asperandum non esse ex multorum sermonē Anglicum loquendi scribendiq; vitiosa atq; corrupta consuetudine, ipsa propemodū est luce clarius. Iam verò unde potius ordinentur prudentes et piy doctores prima Latine loquendi elementa pueris tradere, quàm à pio aliquo, paruoq; & facili Latino libello, cuius sententiam ut Anglicè iam antea lecta, teneant: atq; ita partim recognoscentes, partim etiam discantes, re-

## EPISTOLA.

rum pariter optimarum memoriam reno-  
nent, & verborum etiam nonitate delecten-  
tur. Hoc verò libello semel perlecto, pueri,  
qui aliquo Latine loquendi studio teneri iam  
incipient, qua angusto sermonis genere con-  
tracta prius legerant ad eadem etiam ratione  
copiosa uberius & fusius, alioq; exprimendis  
atq; eloquendi genere explicata cognoscendū,  
sua sponte sine monitoris precepto festinabūt.

Deinde, postquam istis diligenter legen-  
dis, atq; inter se comparandis aliquot in lin-  
gua Latina progressus fecerint, ut ceriè faci-  
ent; hand minore iam eadem etiam Græcè  
scripta legendi, cupiditate ardebunt: ut illis  
discendi, praeceptoribusq; docendi non labor  
iam, sed voluptas sit futura. Hac ratio do-  
cendi discendique, & res easdem alijs atque  
alijs verbis, quàm maximè fieri possit lectis  
explicandi, Græcæq; cum Latinis coniun-  
gendi, M. Ciceroni visa est aptissima esse at-  
que utilissima adolescentibus, in quibus v-  
bertatem se efferre voluit. Hac ille ratione  
eam Latini & Græci etiam sermonis copiam,  
varietatem facultatem, facilitatem, propri-  
etatem, elegantiam, quibus longè multumq;  
ceteris omnibus omnium ætatum hominibus  
antecelluit, consequutus & adeptus est.

## EPISTOLA.

Et ut eò aliquando perveniam, quò maxime & directò hoc meum spectat institutum, non tantùm iuventus nostra assiduè istis animorum, ingeniorum linguarum exercitationibus, à prima pueritia, ad ineuntem usq; progredientemq; adolescentiam assuescitur, à desidia, malorum omnium matre, arcebitur: verum etiam Christiana pietas, quæ est virtutum omnium fundamentum, eisdem occasioibus toties repetita, altissimas in teneris illorum animis radices aget; quæ mirificè etiam confirmabitur, si vel sua voluntate, vel præceptorum monitis diligenter exquirent, quæ sint in istis institutionibus de pietate nostra tradita, quibus ea sacrarum literarum fundamentis nitantur. Quod ut sine ullo penè labore cediòne præstare possint, opposita ubique in conspectu notæ faciem ipsi compendiariamq; viam ostendunt. Fieri vero non potest, quin de tremenda divini numinis maiestate, potentia, iustitia, eiusq; rursum paternæ in suos per Christum bonitatis, benignitatis, beneficentiæ, & de tota religione Christiana, assidue audiendo, legendo, repetendo, meditando, ea ætate quæ est ad optima quæq; opportunissima: fieri inquam non potest, quin & Dei metum atque reverentiam, quæ iam

# EPISTOLA.

ex hoc mundo penè profligata esse videtur, eiusq; etiam amorem atq; illi placēdi, vitæq; cum virtute degenda studium, in auribus, oculis atq; animis suū ita penitus defigāt, ut nulla unquam vi labefactari aut obliuione deleri posse confidamus. Hac est summa consilij mei, hac me ratio impulit, ut laborem mihi non necessarium studiosis adolescentibus, ut spero utilem, susciperem, Huius ut omnis mei otij pariter atq; negotij rationem vobis reddendam esse existimaui, patres in Christo reverendissimi, quorū ego pietatem, sapientiam, doctrinam, authoritatem, ut debeo, plurimi facio : benivolentiaque, & grata memoria atque honore merito prosequor.

Vestri studiosissimus obseruantissimusque,

*Alex. Newellus.*

The following is a list of the names of the persons who have been  
 named in the above report, in the order in which they were  
 named:

1. John A. Smith	2. John B. Smith	3. John C. Smith	4. John D. Smith
5. John E. Smith	6. John F. Smith	7. John G. Smith	8. John H. Smith
9. John I. Smith	10. John J. Smith	11. John K. Smith	12. John L. Smith
13. John M. Smith	14. John N. Smith	15. John O. Smith	16. John P. Smith
17. John Q. Smith	18. John R. Smith	19. John S. Smith	20. John T. Smith
21. John U. Smith	22. John V. Smith	23. John W. Smith	24. John X. Smith
25. John Y. Smith	26. John Z. Smith	27. John A. Smith	28. John B. Smith
29. John C. Smith	30. John D. Smith	31. John E. Smith	32. John F. Smith
33. John G. Smith	34. John H. Smith	35. John I. Smith	36. John J. Smith
37. John K. Smith	38. John L. Smith	39. John M. Smith	40. John N. Smith
41. John O. Smith	42. John P. Smith	43. John Q. Smith	44. John R. Smith
45. John S. Smith	46. John T. Smith	47. John U. Smith	48. John V. Smith
49. John W. Smith	50. John X. Smith	51. John Y. Smith	52. John Z. Smith

The above list of names is given for the purpose of showing the  
 names of the persons who have been named in the above report, in  
 the order in which they were named.





# RELIGIO CHRISTIANA.

*Verbum Dei Testa.*

MAGISTER. AUDITOR.



*Arra mihi, mi fili, quam religionem colis?*

*A.* Eandem illam quam Christus, Seruator noster docuit; vnde Christianus nominor, & ita reuera me esse confido.

*A&t. 11. d. 26*

*Mar. 4. b. 16*

*Ioan. 15. 24.*

*M.* *Quanam est Christiana pietas?*

*A.* Pietas Christiana, est diuini numinis sancta veneratio, & obtemperatio legibus illius.

*M.* *Vnde est eius intelligentia capienda?*

*A.* Ex verbo Dei, quod veteris nouiq; Testamenti libris explicatur.

*Ioa. 5. d. 39*

*A&t. 17. c. 11*

*1 Tim. 3. d.*

*15. 16. 17*

*M.* *Cur verbum Dei, vocabulo Testamenti nominatur?*

*Ioa. 4. d. 25*

*A.* Quia diuina voluntas de rebus expetendis fugiendisque, in eo perfecte atque immutabiliter continetur, à qua vllam in partem non est deflectendum.

*Ga. 3. c. 15. 17*

*Gal. 3. 2. 8. 9*

*Deu. 4. c. 2*

*Esa. 3. d. 21*

*M.* *Qua ratione modog; diuine voluntatis in eius verba explicata perquirenda est cognitio?*

*A.* *Assi-*

*Verbi diuini studium, partes.*

Ioan. 5. d. 9

Act. 17. c. 1

1 Cor. 1. d. 21

& 2. b. 7

Psal. 119. c. 33

34. 35

Ioan. 19. b. 13

*A.* Assidua diuini verbi lectione atq;  
meditatione, aut attenta eius, ab alijs le-  
cti pureq; explicati, auditione.

*M.* *Satis id est?*

*A.* Quia mortalium nemo diuinæ sa-  
pientię, in eius verbo reconditę scienti-  
am ingenio industrię suapte consequi  
potest; a deo precari sedulo vehemen-  
tęque debemus, vt per Spiritum sanctū  
suum, mentes nostras sacri verbi sui cog-  
nitione, fideque, & voluntari ipsius in  
eodem illustratę parendi studio ardendi  
imbuere velit.

*M.* *Quę sunt diuini verbi partes precipuę?*

*A.* Lex et euangelium.

Ioan. 1. b. 17

Lu. 16. d. 16

Act. 13. f. 39

Rō 6. 2. 1. c. 15

Mat. 23. d. 37.

38. 39. 40

Lu. 10. 27. 28

Rom. 10. 2. 5

Gal. 3. b. 10

*M.* *Hęc duo, alterum ab altero, quomo-  
do discernuntur?*

*A.* Lex ad omne nos officij munus  
instruit, tam pietatis erga Deum, quā  
charitatis in proximum, vtque vtrique  
illud præstemus, sūmo studio præcipit;  
& legi parentibus vitā promittens sem-  
piternam æternam mortem eius rupto-  
ribus minatur.

*M.* *Euangelium verò quid?*

Mat. c. 1. b. 15

Luc. 5. 32.

Ioan. 1. b. 17

*A.* Euangelium nobis confirmat De-  
um, perfidem in Christum, illis qui con-  
tra

tra

*Lex & Euangelium, Religionis partes.*

tra legem cōmiserunt, misericordem se  
præbiturū, ignotarumque, modo animi  
dolore quod eum offenderint, affician-  
tur, & seipsos reprehendentes, corrigere  
atq; emendare studeant.

*M. Quot partibus constat vera religio?*

*A.* Religio, perinde ac verbum Dei,  
ex quo tanquam ex fonte profluit, duas  
haber partes.

*M. Quanam illae sunt?*

*A.* Obedientia, quam lex imperat, &  
fides quam Euangelium requirit.

*M. Verum maioris perspicuitatis gratia  
in plura te membra religionē partiri velim.*

*A.* Videor mihi non ineptē quatuor  
has ut principes veræ religionis partes  
posse recensere: obedientiam, fidem,  
inuocationem, & sacramenta.

*M. Age ergo: de istis quatuor, ut ea ordi-  
neret ita stili, te interrogabo. Et quoniam vera  
obedientia quæ prima pars est, ad regulam di-  
uina legis, sic dirigenda, necessario primum  
intelligendum est, quid de lege Dei sentias?*

*A.* Legem Dei duabus expressam ta-  
bulis iustitiæ normam esse perfectissi-  
mam arbitror, recta imperantem, veran-  
tēq; contraria.

*M. Prior*

A& 2. a. 38. 39  
& 13. f. 38. 39  
Ro. 1. a. 5. b. 16  
& 6. c. 1 et 15. 4

Ioan. 14. b. 15  
c. 21. 23. 24  
Rom. 10. a. 5. 6

Ma. 1. b. 15  
Ro. 1. a. 5. b. 16  
1o. a. 14 b. 15  
c. 28. 23. 24  
Mar. 16. d. 16  
A& 2. c. 21  
Ro. 19. c. 13.

1o. 14. b. 13  
c. 12. 13. 24  
Gal. 3. b. 10  
Ex. 34. d. 28.

29  
Psal. 19. b. 6  
7. 8. 9. 10  
Exod. 30  
Deut. 5  
Esa. 30. 21

*Lex et Euangelium, Religionis partes.*

*M. Prior tabula qua tractat ?*

*A. Debita Deo pietas officia tradit, quatuorque prima præcepta in ea continentur.*

*M. Secunda que docet ?*

*A. Ad charitatem, mutuaq; inter homines officia nos instituit, ad quã reliqua sex præcepta pertinent; Ita lex vniuersa decem omnino præcepta cõplectitur, ex quo fit, vt decalogi nomine appellitur.*

Mat. 10. c. 11.

11. & 22. d

29. 40

Exo. 34. b. 13

Deut. 4. b. 13

*M. Quod est prima tabula præceptorum primum ?*

*A. Deus sic est eloquutus; Audi Israel: Ego sum Dominus Deus tuus, qui te eduxi ex domicilio seruitutis Ægyptiæ:*

Ex. 20. 2. 3.

*Non habebis deos alienos coram me.*

*M. Quare nos primum commune facit se dominum deum nostrum esse ?*

Deut. 1. 5. 6. 7

*A. Illis verbis eius immensa infinitaque maiestas, potentia & bonitas explicantur; nosque pariter parendi summa necessitate astringimur, nisi & contra potentissimum repugnare & in benignissimum beneficentissimumque ingrati esse velimus.*

Deut. 10. b. 12

13

Mal. 1. b. 5. 6

*M. Quid est quod edicit nobis Ne habeamus Deos alienos coram se ?*

*A. Ido-*

**A.** Idolatria omnis, his verbis prohibetur ac damnatur.

**M.** *Quid est idolatria?*

**A.** Rebus vllis conditis diuinum cultum tribuere, aut in illis vt Dijs quibusdam fiduciam perfugiumque habere: quod patrare scelus esset maximè detestabile. Ipsius enim solum maiestati diuini honores, ipsius bonitati singularis ille noster amor debetur: ad illius opem confugere, ab illo in terroribus periculisque omnibus opem atque auxiliū petere & expectare; illius benignitati nos nostraque omnia debere, gratis animus agnoscere, ingenuèque confiteri oportet,

**M.** *Suprema illa verba, coram me, aut in conspectu meo, quid sibi volunt?*

**A.** Nihil tam penitus absconditum esse, aut in occulto latere, quin deo notissimum sit, atque apertissimum; & proinde non voce, manifestisque solum vitæ actionibus atque externa specie, sed intima etiam atque sincera puræ mentis sanctitate, Deum, illumq; vnum præterea neminem, piè colendum esse atque venerandum,

**M.** *Sum-*

*Pf. 119. p. 8. 9*

*Mat. 4. b. 20*

*Deu. 1. 5. b. 1 et*

*23. 3. d. 20. 21*

*Mat. 12. d. 37*

*Psal. 50. c. 14*

*d. 23*

*Psal. 39. p. 13.*

*& 95. 2. 6. 7. &*

*100. a. 1. 2. 3*

*Ioan. 3. c. 27*

*1 Cor. 4. b. 7*

*Iacob. 1. c. 17*

*Psal. 7. b. 9. &*

*10. c. 13. 14*

*Esa. 29. c. 18*

*Mat. 1. a. 8. &*

*15. a. 8*

*Præceptum 2. Idolatræ damnari.*

*M. Summarium exponere, quos maxime peccatores in hanc legem peccare.*

*Lu. 19. c. 21*

*Esa. 8. c. 19*

*& 47. b. 9*

*Deut. 28. c. 19*

*30*

*Mar. 15. a. 23*

*b. 6. 6*

*A.* Idolatræ (Vt dixi) omnes, omnes arioli, augures, & coniectores, incantatores, venefici, magi, sagæque omnes, omnesque qui ad illos deferunt, illisue fidunt, Prophetæ item mendaces, omnes qui falsa, vanaque docent, præterea qui verbo Dei abutuntur, aut maximam illi fidem non habent, nec illius monitis, sed inanibus somnijs aut coniecturis ducuntur: denique qui res vllas conditas supra, aut æque atque Deum conditorem metuunt, amant aut magnificiunt, hi omnes hisque consimiles vniuersi hanc legem violant.

*M. Recita iam præceptum secundum.*

*Ex. 20. a. 1*

*d. 23*

*Leuit. 26. a. 1*

*Deut. 4. c. 15*

*16 17. 18. 19*

*Esa. 40. a. 18*

*& 44. 9. &c.*

*A.* Signum sculptile, aut simulachrum vllius res quæ aut supra in coelo, aut infra in terra, aut in aquis infra terram sit, non effinges. Ea non veneraberis, neque coles: nam ego sum Dominus, Deus tuus zelotypus, qui parentum iniquitatem etiam in liberis vindico, ad tertiam vsque quartamque progeniem osorum mei; clementiaque vtor ad millesimam vsq; progeniem, erga me amantes,

mantes, inaeque praecepta conseruan-  
tes.

*M. Videri possit hac lege pictorum scul-  
pturumque artificia condemnari, ita ut fas  
non sit villas omnino imagines habere.*

*A. Nequaquam: in primis enim hæc  
tabula minime de rebus artificiosis, quæ  
ad humanos ciuilesq; vsus expetuntur,  
sed de ijs tantum, quæ ad Dei cultum  
pertinent agitur.*

*M. Quenam est igitur huius praecepti  
sententia?*

*A. Hoc secundo præcepto prohibet  
Deus, primum, ne imagine vlla iptum  
imitari, vel adumbrare, quærere, aut  
colere conemur. Secundo, ne simula-  
chra ipsa veneremur, aut illis quoquo  
modo ad Idololatriam aut superstitio-  
nem abutamur, interdicit: verum ut  
Deum solum, non ad nostrum arbitriũ  
libidinemque, sed pura atque integra  
mente, vereque, quemadmodum nobis  
suo ipsius verbo præscriptum est cola-  
mus & veneremur.*

*M. Quam ob causam Deus corporea  
spectabiliq; formæ effigere nefas est?*

*A. Quia corporea, infirma, inanima,*

**B**

**vana-**

Mar. 22. c. 30

21. d. 36. 37

Esa. 40. d. 18

&c.

Deut. 5. a. 8. 9

Psal. 97. b. 7

Esa. 44. b. 17



*Idola honor non tribuendus, Dei maiestas.*

Psa. 11. 3. a c. 4  
5. & 1. 15. 23  
Esa. 40. c. 18.  
&c.  
Ioan. 4. c. 24  
Rom. 1. c. 20  
23 &c.

vanaque effigies aut imago nullam cum Deo, qui spiritus est immortalis, infinita, immensa in comprehensibili magnitudine, maiestateque communitatem habere, nec ullam ejus similitudinem speciemue gerere potest.

*M. Quemnam colendi morem hic condemnat?*

Leuit. 26. a 11  
Deut. 4. c. 19  
& 5. d 9  
Psal. 97. b. 7  
& 115. b. 8  
Esa. 44. c. 17  
Actis 7. f. 38

*A.* Quum precatione vsuri, nos ad simulachra vertimus, supplicis nos coram illis abijcimus, nudato capite aut alia significatione illis honorem tribuimus, perinde quasi Deus in illis nobis praesens adesset.

*M. Clausulam huic precepto additane repete.*

Exod. 10. a. 5  
Deut. 9. b. &  
6. 15  
Psal. 76. f. 38  
Deut. 10. b. 13  
13.  
2. Reg. 18. f. 39  
Mal. 1. b. 5. 6  
1 Tim. 6. c.  
15. 16

*A.* Nam ego (inquit) sum Dominus Deus tuus Zelotypus, qui parentum iniquitatem etiam in liberis vindico, ad tertiam usque quartamque progeniem osorum mei.

*M. Quamobrem hac commemorat Deus?*

*A.* Dei atque Domini vocabulis sese nuncupans, etiam atque etiam monet utrum ad maiestatem, tum ad benignitatem suam, sicuti ante dictum est, respectum habentes, ad ipsius arbitrium non

totos



sotos accommodemus. Zelotypiæ verò **Exod 34. 14.**  
nomine declarat, participem aut confor- **Ela. 42. b. 8.**  
tem secū venerationis suæ se nullo mo-  
do tolerare posse.

*M. Ecquid præterea additum ad prohibendum Idolatriam?*

*A.* Quò nos magis ab Idolatriæ pec- **Exod. 34. b. 7.**  
cato, quod tam vehementer detestatur **Ela. 14. c. 20.**  
refrænet, minatur se non in maleficos  
tantum, sed in eorum etiam liberos po-  
sterosque vindicaturum esse.

*M.* Perge porro, quod reliquum est in hac  
lege explicare.

*A.* Quemadmodum Deus grauius  
minando terret, ne ipsius voluntati re-  
pugnare audeamus. Ita prolixius adhuc  
de suâ clementiâ bonitateq; promitten- **Deut. 5. b. 10.**  
do, nos ad sibi parendū allicit, confirmans **Exod. 3. 4. b. 6.**  
cum ijs omnibus, qui se amant, sui que 7.  
præceptis obsequuntur, tum ipsorum e-  
tiam posterorum multis millibus, mise-  
ricordiam se singularem esse impartitu-  
rum.

*M.* Quum antea ultionem tertie, aut ad  
summū quartæ generationis denunciet: quid  
est, quod hic clementia sua aliquot millia  
comprehendit?

*Præceptum 3. Abusus diuini nom. vetatur.*

Psa 30. 3. 5. &  
10 2. b 8 &  
145. b. 8  
Esa. 54. b. 7. 8  
10

*A.* Ut demonstret ad facilitatem se  
beneficentiamque, quàm ad acerbicatem  
atque asperitatem impendio magis esse  
propensum.

*M.* *Perge iam ad tertium mandatum.*

Ex 20. b. 7  
Leu 16. b. 12

*A.* Nomen Domini Dei tui inaniter  
non usurpabis: neque enim sinet impu-  
nitum Dominus qui eius nomen inani-  
ter adhibuerit.

*M.* *Quid est inaniter usurpare nomen  
Dei?*

Esa 8. c. 16 &  
52 b. 5  
Leu. 19. b. 12  
Act 19. c. 13  
1 Tim. 1. b. 10  
Mat. 5. f. 33 44  
Psa. 11. 3. a. 1. 2

*A.* Eo ad blasphemiam, incantatio-  
nem, veneficium, execrationem, periuri-  
um, aut ad temerarium, inconsultum,  
vel non necessarium iusiurandum abuti:  
Deumue nisi iusta de causa, magna-  
que adhibita reuerentia vel semel no-  
minare.

*M.* *Non potest ergo Dei nomen in iure-  
iurando recte adhiberi?*

Exod. 22. b. 11  
Ioan 2. b. 12  
Psal. 15. b. 5  
& 92. b. 2  
2 Cor. 1. d. 23  
Heb. 6. d. 16

*A.* Potest profecto, cum graui de  
causa, iusiurandum iuramus, vt aut ve-  
rum testimonio confirmemus, præcipue  
legitimæ alicuius potestatis accitu ad i-  
euocati: aut ob alias res magnas atque  
grauēs, vt vel Deo suis honos atque glo-  
ria conseruetur, aut cumulatus etiam  
augo

*In iure iur. solius Dei nomen abhibend.*

augeatur & amplificetur, vel hominum inter homines coniunctio benevolentiaq; recipeatur. Huiusmodi aliqua oblata occasione sacramento contendere licebit, venerando verendo que Dei tantū nostri, non ullius cuiusquam alterius, nomine abhibito.

*M. Quid deinceps in lege est?*

*A. Neque enim impunitum (inquit) Exod. 20. b. 7. sinet Dominus, qui nomen eius inaniter Leu. 16. b. 13. adhibuerit.*

*M. Cur in diuinum nomen iniuriosis peculiaribus hic mine proponuntur?*

*A. Ostendere voluit quanti nominis Leu. 19. c. 12. sui decus aestimaret, ut impendentem Ezek. 20. b. 9. vindictam cernentes, eo studiosius ne c. 14. iniuriam illi faciamus, cauereamus.*

*M. An ergo nefas esse putas diuorum aliorumue hominum, aut rerum nomina in sacramentis interponere?*

*A. Omnino iusiurandum enim dare Exod. 13. b. 12. idem est, atque eum, per quem iuramus, Plal. 93. b. 12. & veritatis testem, & si peieremus, per Heb. 8. b. 18. iurij nostri ultorem, punitoremque Deut. 9. d. 13. & 10. d. 15. constituere: quam laudem, intelligendi Iosua 2. b. 9. vindicandique maleficia omnia, diuinæ Esa 38. c. 16. solum sapientiæ atque maiestati debi-*  
*am,*

*Præceptum 4. Sabbatum sanctè habendum.*

tam alijs personis rebusuè impartiri immanescelus esset.

*M. Recita iam proximum præceptum.*

*A.* Præceptum quartum, quod & primæ tabulæ est postremum, sic habet: Diem Sabbati sanctè agere memento; sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua: septimo verò die, quod est Domini Dei tui Sabbatum, nullum opus facies, nec tu, nec filius tuus, nec filia tua, nec seruus tuus, nec ancilla tua, neque iumentum tuum, neque apud te degens peregrinus: nam sex diebus perfecit Deus cœlum & terram, & mare, & quicquid in illis continetur, septimo quieuit. Itaque diem Sabbati sacrum, sibi que dictum esse voluit.

*M. Sabbati vocabulum quam habet significationem?*

*A.* Sabbatum, interpretatione explicatum, vacatio aut quies dici potest: nam eo die pij humana opera omnia missa facere debent, vt diuinæ religionis sanctitatisque studia diligenter colere possint.

*M. Quamobrem suum nobis factum Dominus ad imitationem exposuit?*

*A.* Quia

Exod. 16. c. 23  
& 20. b. 8. 9. 10  
11. & 13. a. 3  
Luc. 13. c. 3  
Deut. 5. c. 21  
13. 14. 15.  
Ezek. 20. b. 12  
Gen. 2. a. 1, 2,  
3.  
Heb. 4. a. 3. c. 9  
10.

Exo. 16. d. 2. 3  
Leu. 16. c. 3.  
Iere. 17. c. 21  
Leu. 13. c. 56  
Eze. 46. a. 3.  
Mar. 6. a. 2.

**A.** Quia insignia præclaraque exem- Tob. 3. b. 13.  
Jo. 13. b. 13.  
1 Cor. 1. b. 15.  
16. & 11. 2.  
Eph. 5. a. 1.  
1 Pet. 2. d. 21  
Gal. 4. 1.  
pla humana mentibus pedibus insident,  
stimulosque admouent acriores. Domi-  
nos enim serui, & parentes liberi perli-  
benter imitando exprimunt. Maximè  
verò omnibus est optabile, vt mortales  
Deum sibi ante oculos mentis proponē-  
tes, ipsius sese imitatores similesque præ-  
berent.

**M.** *Sabbati piè colendi quanam est ra-  
tio?*

**A.** Populus in vnum locum congre- Mar. 9. 2. 4  
Luke 4. c. 16  
Act. 13. b. 27  
Mat. 10. b. 37  
Psal. 95. a. 2  
Esa. 56. c. 7  
Mar. 21. c. 13  
Eph. 3. d. 21  
1 Cor. 11. d.  
18. & 40. c. 29  
gari debet, vt disciplinam Christi intelli-  
gat, vt fideique confessionem edat, vna  
voce communia vota Deo faciat, vt diui-  
norum factorum memoriam conseruet,  
vt Deo pro suis diuinis erga se meritis  
gratias agat, & vt mysteria sacra à Chri-  
sto instituta concelebrat.

**M.** *Ecquid præterea requiritur, vt diem  
Sabbati sanctè agamus?*

**A.** Externa hæc est requies, celebra-  
tioque Sabbati: præterquam, quies est  
colendique Sabbati ratio quædam spiri-  
tualis.

**M.** *Quanam ea est?*

**A.** Quam à rerum humanarum oc-

Esa. 1. c. 14. 16 cupationumq; & studiorum nostrorum  
& 18. d. 13 cura vacantes, Dei nos arbitrio, ut is ad  
Heb. 4. d. 9. 10 suum nos sentum formet, penis traditi  
mus: quumque (ut sacrarum literarum  
verba usurpem) carnem nostram cruci-  
figimus, & affectionibus, commotioni-  
busq; tanquam frenos inieimus, vicio-  
sam naturam nostram comprimentes, ut  
ad diuinam nos voluntatem accommo-  
demus: eo enim pacto Sabbati nostri  
dies, quam in hac terra celebramus, apta  
& conuenienter exemplar, & similitu-  
dinem requietis illius imitabitur, quam  
in caelo sempiternam & perpetuam san-  
ctaeque oblationis plenissimam sum-  
mus habituri.

Gal. 5. d. 24  
Col. 3. a. 3

M. *Satin' erit ista septimo quoquo die v-  
exequi?*

Psal. 1. a. 2 &  
84 a. 4  
Luc. 18. a. 1.  
Eph. 5. c. 18. 20

A. Oportet sane quemq; separatim  
ista secum quotidie recordari atque in-  
ditari: humanae tamen infirmitatis desi-  
diaque effugiendae gratia, necratis dies  
ad hanc rem proprie designatus est.

M. *Hactenus prioris tabulae precepta  
percensuisti, quibus vera Dei veneratio  
que fons est omnis boni atq; origo, breui  
explicatur: nosaque omnes, qui ad Deum  
directo*

*Honor. Parentum nomine magister, notan.*

*directo spectant, prohibentur: nunc vero qua sint charitatis benemolentiaque in homines nostra partes, qua ex eodem illo fonte fluunt atq; hauriuntur, & secunda tabula continentur, perge declarare.*

*A. Secunda tabula hoc habet principium: Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram, quoniam datum est tibi Dominus Deus.* Exod. 20. b. 12  
Deut. 5. b. 16  
Mat. 15. a. 4

*M. Honoris vocabulum, quam hic habet significationem?*

*A. Honor parentum, eorum amorem, timorem obsequentiamq; comprehendit: et pariendo, inseruiendo, opem ferendo, illis, eosque curando, alendo, erum atque sustinendo, quid ipsis opus fuerit suis, est.* Prou. 1. a. 8  
Mat. 23. b. 10  
Deut. 5. b. 16  
Col. 3. c. 20  
Heb. 11. c. 9

*M. Hec ita naturaliter salum parentes attingit?*

*A. Qui auctoritatem habent omnes, omnes aduersus quos reuerentia est aliqua adhibenda, ut magistratus, ministri Ecclesiastici, preceptores, doctrina, sapientia, ætate, honore, aut alia aliqua dignitate antecessores, parentum nomine designantur.* Deut. 1. b. 9. 10  
Rom. 13. a. 1  
Luk. 10. c. 16  
Leu. 18. c. 32  
1 Tim. 5. a. 1  
Prou 5. c. 13

*M. Principes magistratus, & enique*  
*qui*



*Parentum nomine magistratus notantur.*

*qui alijs præsunt, cur Parentum nomine no-  
tantur?*

Rom. 13. 2. 4

Heb. 13. c. 17.

*A.* Ut declaretur, quòd Deus eos nobis nostro reipublicæque commodo, donauit : atque ita parentum nomine, quod principibus, magistratibus, alijsque superioribus tribuitur, commone- mur, ut illis non pareamus solum, verum etiam ut eos reueremur, atque timeamus.

*M.* Quid deinceps in hac lege est?

Exod. 20. b. 12

Deut. 5. b. 16

Eph. 6. a. 2.

*A.* Longam eos beatamque vitam, Dei beneficio esse victuros, qui parentibus, principibus, magistratibus, alijsque superioribus dicto audienter fuerint, debitumque ipsi honorẽ tribuerint. Contraque consequens est, qui parentibus, principibus, magistratibus, aut superioribus alijs, minus se obediens præbuerint, aut contumeliosi in eos fuerint, illos aut citò repentinoque cum ignominia morituros ; aut vitam quamvis morte acerbiorẽ, turpioremque traducturos esse ; qui etiam ad extremum contumaciae scelerisque sui poenas apud inferos sempiternas sustinebunt.

*M.* Sextum iam quòd sit præceptum dicto.

*A.* Non



*Præceptum 6. cadet & odium vetantur.*

*A.* Non occides.

*M.* Satisne legem hanc observabimus, si manus ab homicidio, sanguineque integras servabimus?

*A.* Prohibentur etiam ea quæ cædis occasionem aliquam habent, ut ludibria, irrisiones, maledicta, probra, convicia, rixæ, pugnæ, & similia omnia.

*M.* Ecquid est amplius?

*A.* Deus sua lege non externis tantum actionibus, sed animorum etiam affectionibus, iisque vel maxime cavet: apud Deum enim iudicem iracundia, odiumque & occidendi, vindicandi, aut nocendi voluntas omnis, homicidium esse decernitur. Hoc ergo iure divino ista etiam vetantur.

*M.* Si neminem ergo odimus, abunde legi huc erit satisfactum?

*A.* Deus cum odium reprobat, benevolentiam nobis in omnes mortales, hostes etiam requirit: idque ideo quidem ut malevolis invidisque nostris, qui infenso, crudeliterque infesto in nos sunt animo, salutem, & tranquillitatem, omniaque faustè, feliciter, prosperè evenire optemus, beneficiis illos etiam,

Exod. 29. b. 13

Deut. 5. d. 16

Mat. 5. c. 11. &

10, c. 18.

Iacob 2. b. 11.

Mat. 5. d. 21.

22, 23, 24.

Rom. 3. c. 13

14, 15.

Gal. 5. d. 20.

21

Iam. 3. c. 14. d.

16.

Mat. 5. d. 22.

Gal. 5. d. 20

21.

1 Ioh. 2. b. 9.

12, 31.

Luk. 6. d. 27.

28.

Rom. 12. c. 14

d. 17, 19, 10

fi

*Præceptum 8. Furia & fraudes verantur.*

*si facultas in nobis fuerit, afficiamus,  
Deoque pro illis vota faciamus.*

*M. Quod est septimum præceptum?*

*A. Non adulteraberis.*

*M. Hoc præceptum quam sententiam ha-  
bere putas?*

*A. Obscœnarum voluptatum vniuer-*

*sum genus, omnis verborum turpitude,  
oculorum, gestusque petulantia omnis,*

*omnes impuritatis notæ atque indicia  
quæcunque, hac lege condemnantur.*

*Desidia item inertiaque, in cibo, potu,  
vestitu, luxus & luxuries, ludi lususque*

*impudici, & quæcunque præterea ad  
corporis animiue fœditatem sollicitare,*

*sunt commouere possunt, hoc præcepto  
verantur. Nam, vt mentes etiam nostras*

*ab appetitionibus desiderijsque impu-  
dicis puras conseruemus, præcipitur,  
propterea quod tam animæ quam cor-*

*pora nostra templa sunt diuino spiritui  
consecrata.*

*M. Prosequere reliqua.*

*A. Octauum præceptum est, Non  
furaberis.*

*M. Hoc Præcepto qua prohibentur?*

*A. Non ea solum furta verantur, quæ  
hu-*

Exo. 10. b. 14

Deut. 5. c. 28

Mat. 19. 18

Pro. 6. d. 2. 5

Mat. 5. d. 2. 7

28. 29

Rom. 13. d. 13

1 Cor. 6. b. 2

10

1 Cor. 13. 16

18. 1

1 Thes. 4. 4. 3

4. 5. 7. 8. 5. d. 2

22. d. 2. 10. 11

Esa. 16. g. 4. 5

56.

Eccle. 33. c. 16

1 Cor. 3. 16. 17

& 6. c. 19. 16

Exod 20. 16

Mat. 9. c. 18.

humano iure plectuntur : sed etiam edicitur, ne nundinatione aut venditione fraudulenta, mensuris dolosis, parumve legitimis ponderibus, aut adulterinis fucatisque mercibus quenquam fallamus : neque iudicijs pecunia tentatis, precioque & largitione corruptis, aut vlla alia fraude, dolove malo adhibito, quemquam circumueniamus. Præterea, qui officium debitumve alteri subducunt, ut qui laborum mercedem operarijs non persolunt, qui per avaritiam pauperibus egentibusque opem ferre, viduis succurrere, orbis pupillisque subuenire, peregrinis atque aduenis opitulari recusant : qui que rudes atque ignaros rerum non instituunt atque erudiunt, qui consilij expertes consilio non iuvant, qui vagos errantesque ab errore non auertunt, neque in rectam viam reuocant atque reducunt ; qui afflictis incoerentibusque consolationem non adhibent : omnesque horum similes hac lege condemnantur.

**M** *Hoc præcepto an quisquam adhuc præterea continetur ?*

**A** *Omnino. Nam ex alienis damnis vitilica-*

Pro. 11. a 18  
20. h. 10. d. 23  
1. Thes. 4. b. 6  
Titus. 2. c. 20  
Psal. 92. b. 20  
Pro. 17. d. 23

Esa. 5. d. 23  
Ezek. 22. b. 13  
Malc. 3. b. 5  
1. Tim. 5. c. 18  
Pro. 14. d. 20  
21. c. 31.  
Isa. 2. a. 31. 9  
& 55. 19. 20  
Leuit. 19. b. 9  
10 & 23. d. 22  
Deut. 22. a. 1  
2. 31. 4. & 24  
c. 15. 17. 19  
& 17. c. 17.  
18. 19.

*Præceptum 9. Mendacium prohibetur.*

Iac. 1. c. 16. 17 vtilitates nostras aucupandi aliquant  
Act. 10. g. 13 etiam voluntatem cogitatione inue sus-  
cipere, hac lege prohibemur. Nam quod  
in homines injuriosum est, id vel optare,  
aut expetere vitiosum est, in conspectu  
Dei.

*M. Recita iam nonum præceptum.*

*A. Non eris aduersus proximum tu-  
um testis mendax.*

Exod. 20. c. 16

Deut. 5. c. 20

Mat. 11. c. 18

Exo 13. a. 1

Leu. 19. b. 11

Deut. 19. d. 18

19.

Psal. 15. a. 3.

Soph. 3. b. 13

Mat. 19. c. 18

Luke 3. c. 14

1 Per 1. a. 1. 2

Pro. 3. a. 3. &

12. c. 17 & 23

d. 23

Ecc. 37. c. 15

2. Cor. 3. c. 8

Eph. 4. d. 25

Mat. 7. a. 1

Rom. 14. a. 4

1. Cor. 13. b. 5.

7.

*M. Hac lex quam habet sententiam?*

*A. Hac lege non apertum solum cui-  
densque perjurium, iusiurandique vio-  
latio, sed omnis etiam vanitas, calum-  
nia, obtereñtatio, maledictio, assentatio,  
simulatio, dissimulatioque omnis, quæ  
sint aut contra rem, aut existimationem  
proximi, generatim vetantur: Præcipi-  
turque vt nec ipsi vnquam mendacium,  
falsumue quicquam dicamus, neque in  
aliis, verbo, scriptura, reticentiaue com-  
probemus: sed vt veritatem semper co-  
lamus, turemur, exquiramus atque suste-  
temus.*

*M. Nihilne ultra requiritur hac lege?*

*A. Deus, qui intimos animorum no-  
strorum sensus penitus perspectos ha-  
bet, à maledicendo nos. prohibens, ali-  
quid*

*Præceptum 10. Desideria franguntur.*

quid etiam mali temerè de proximo vel  
suspiciari opinariue prohibet, adeoque  
præcipit, ut quoad ad veritatem licebit,  
bene de alio existimemus, bonamque ip-  
sius famam, quantam quidem efficere  
poterimus, conseruemus.

*M. Restat iam postremum præceptum.*

*A.* Non concupisces cuiusquam do-  
mum, non uxorem, non seruum, non an-  
cillam, non bouem, non asinum, nec  
quicquā omnino aliud quod alterius sit.

Exod. 10. c. 17  
Mich. 2. a. 1. 2  
Rom. 7. b. 7. &  
13. d. 14.  
1 Cor. 10. b. 6

*M. Hoc præceptum quid ultra quàm  
superiora imperat?*

*A.* Antea Deus maleficia, deprava-  
tasque animorum affectiones vetuit;  
jam vero innocentiam omnibus suis  
numeris expletam à nobis exigit, adeo  
quidem, ut nullam omnino vel tenuis-  
simum desiderium, vel leuissimæ cogi-  
tationis motum, à virtute quicquam  
deflectentem in mentes nostras irrepere  
patiamur. Equum namque est, ut in  
animis etiam & mentibus nostris,  
summa coram Deo castitas sanctimo-  
niaque splendeat. Ab illo enim bonitas  
atque æquitas non nisi perfecte abso-  
luta probari potest; cuius etiam legem  
hanc

Esa. 1. c. 16  
Gal. 5. d. 24  
Ier. 4. b. 14  
Ezek. 18. c. 33  
Mat. 5. a. 8  
Rom. 12. a. 3  
Psal. 5. a. 4. 5  
1 Cor. 6. c. 14

hanc suam normam omni ex parte perfectissimam nobis ante oculos constituit.

M. Postquam decem iam praeceptorum sententiam interpretatione breue explanasti : dic mihi, cunctane ea quae separatis articulisque explicuisti, in pauca conferri, breuiterq; & summam describi nequeunt?

A. Possunt sane, nam & Christus, diuinus ille doctor, totam legis vim atque rationem coarctans, eius summam quam breuissime his verbis exposuit, Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis : hic maximum est praeceptum in Lege. Secundum autem est huic simile : Diliges proximum sicut teipsum. Ad haec enim duo mandata vniuersa lex & Prophetae referuntur.

M. Amorem in Deum cuiusmodi hic a nobis desiderari putas?

A. Qui Deo sit idoneus : hoc est, vt summa potestate Dominum, summa parentem bonitate, conseruatorem nostram summa misericordia praeditum

cum

*Amor Dei & proximi.*

eum esse confiteamur. Ad amorem istaque erga Deum nostrum accedere debet, ut reueremur maiestatem illius, & ejus pareamus voluntati, ejusq; bonitati confidamus,

Deut. 10. c. 1.  
7. 20  
Psal. 25. a. 1. &  
31. a. 1. & 96.  
8. b. 7. 8 9. &  
11. b. 8.

*M. Totum cor, anima tota, totaque vires quid declarant?*

*A.* Eam videlicet amoris flagrantiam, & incorruptam integritatem, ut cogitationibus, cupiditatibus, consilijs, actionibus vllis, quæ Dei amoris repugnant, nihil prorsus loci relinquatur. Etenim Deum non modo plusquam sua omnia, sed multo etiam magis quam ipse se, quisque plus diligit.

Deut. 6. c. 17.  
18 & 30. b. 6  
Ios. 23. c. 11  
Ios. 14. b. 15  
c. 21. 23. 24 &  
15 b. 10  
Mat. 13. d. 37.  
38  
Luc. 14. f. 26

*M. Nunc de proximi amore quid habes dicere?*

*A.* Christus voluit Christianos suos summæ inter se conjunctionis vinculis arctissime attingi: Et quum nostri nobis amor naturalis sit, atque in animis penitus insitus, nulla expeditior, contractior nulla, nulla justior fraterni amoris norma, nec quæ plus habeat efficacitatis, reperiri potest, quam quæ ab ipso humano ingenio deducta, nobis à Domino præscribitur, ut unusquisque

Ios. 13. b. 34.  
35  
1 Cor. 13 b. 4  
5. &c.  
Eph. 5. 26. 27  
Phil. 1. 2. 2. 3  
1 Thes. b. 9. 10  
Mat. 7. b. 12.  
& p. 39  
Luc. 6. d. 3  
Rom. 13. c. 8  
1 Cor. 13. &c.

**C**

scilicet



scilicet proximum eodem, quo seipsum amore, complectatur. Cui consequens est, ut ne quid agamus contra proximum, ne quem sermonem, ne quam cogitationem de illo habeamus, quod nobis ab alijs fieri, vel de nobis dici cogitariue nolumus.

*M. Proximi vocabulum quam longè patet ?*

Mat. 5. g. 43.

44

Luke 10. f. 33

36. 37

1 Th. 4. b 9. 10

*A.* Non tantum prope nos habitantes, aut cognationis, affinitatis, amicitiae, amoris, civilisve alicujus consuetudinis vinculis astricti, sed & ignoti, atque etiam hostes hac voce proximi continentur.

*M. Quando igitur Lex divini numinis pie sancteq; venerandi, & charitatis atque benivolentiae erga homines habenda rationem absolutam praescribit, an non ad illius normam tota est vita nostra dirigenda ?*

Deut. 3. a. 1. &

11 d. 28. & 30

a. 15. 17

Mat. 19. c. 17

Ioh. 12. g. 50

Rom. 6. d. 23

& . 2. 2. 5

*A.* Omnino, atque hoc tantopere, ut Deus mores ad legis suae regulam conformantibus vitam paciscatur, & a legis praescriptione aberrantibus, e contrario, sicuti supra diximus, mortem minetur.

*M. Instet*



*M. Iustos ergo eos esse putas, qui à iure  
divino nulla ex parte discedunt?*

*A. Certè quidem: si qui ad legem* Rom. 10. 2. 5  
Dei vsquequaque servandum valerent,  
iure illi quidem iusti censeri possent: sed Gen. 6. b. 5 &  
ingenita naturæ nostræ corruptione, ira 8. d. 21  
ex inscitia, debilitate, prauitate labora- Pro. 20. b. 9  
mus vniuersi, vt officium iure diuino Rom. 7. c. 14.  
debitum neque intelligamus, neque illi 15  
satisfacere aut valeamus, aut velimus. Gal. 2. d. 16  
Tamen si enim inueniatur vnus aliquis Pro. 10. b. 9  
qui in aliqua re vna & altera externa le-  
gem obseruet, tamen is in multis aliis à  
recto discedit, & humanus animus ab il-  
la iustitia atque innocentia interiori,  
quam Lex requirit, perpetuò aberrat. Deut. 17. d. 16  
Quamobrem nemo iure iustus esse po- Gal. 3. b. 10  
test in conspectu Dei, qui de omnibus Iac. 2. c. 10. 11  
(qui non omnia, iure diuino descripta,  
exequitur) sententiam fert, eosque dete-  
statur atque execratur.

*M. Num igitur Lex, cunctos omnino* Deut. 27. d. 26  
*mortales miserrima hac conditione, sine vllò* Rom. 3. b. 10.  
*prorsus remedio astringit?* & 8. b. 7. 8

*A. Deo diffidentibus, & à religione* Eph. 5. b. 5. 6  
*pietateque remotis, Lex hanc quam* Iac. 2. b. 10

*Nemo iustus ex lege.*

memoravi, conditionem constituit, illis ab omni omnino spe derelictis: qui ut ne tenuissimam quidem particulam legis præstare possunt: ita nihil quicquam Dei misericordiæ per Christum confidunt. Pijs verò lex aliarum vilitatum fructus præbet.

*M. Quinam illi sunt, dicito.*

*A.* Primum omnium, Lex vitæ regulam perfectæ absolutam nobis ante oculos proponens, diligentiam nostram excitat, ut mores nostros ad illam dirigamus.

*M. Quid præterea?*

*A.* Secundò, quia legem, ultra quam mortalium vires præstare possunt requirere, nobisque potestatem tanti oneris sustinendi deesse animaduertimus, ad auxilium à Deo flagitandum Lege exuscitamus.

*M. Perge.*

*A.* Porro autem, quum turpitudinis nostræ labes atque sceditatem in Lege, ut in speculo, cernimus, tanquam frænos nobis injicit, reprimitque: nè integritate nostra confisi, superbos nos in conspectu Dei præbeamus.

*M. Pro-*

Deut. 6. b. 6. 7  
Ios. b. 7. 8  
Psal. 1. a. 2

Rom. 3. c. 19.  
& 7. c. 14. 15  
2 Cor. 3. b. 5  
Psa. 119. a. 5  
12. 27. 28. b.  
33. 34. & c.

Rom. 3. b. 10  
11 12. c. 19.  
20. & 7. b. 7

M. *Prosequere.*

A. Quando peccati, quod diuinæ legis est violatio, conscientia stimulamur atque conuincimur, intelligimusq; nos per peccatum in execrationem, acerbissimum odium, grauissimamque Diuini numinis offensionem, atque indignationem incurrisse; mercedemque atque stipendium, quod peccatum meretur, esse, vt non solum omnibus calamitatibus atque miserijs huius vitæ, morbisque & morte corporis afficiamur; verum etiam vt damnatione atque interitu sempiterno mulctemur: simul atq; ex Lege agnoscimus, nos per peccatum in hunc condemnatorum statum, quo nihil terrius cogitare potest, peruenisse: toto pectore, tota mente, toto corde, animoque cohorremus, & contremisimus, atque ita, vt casum nostrum salutariter doleamus, & vt nosmet nostri poeniteat, Lex efficit; impellitque vt peccatorum veniam, iustitiam & vitam sempiternam (quæ ex lege adipisci non possumus) à Christo seruatore tantum, & per Christum expectamus, atque expectemus.

Pro. 20. b. 9

1 Ioan. 3. a. 4

Deut. 27. d. 26

Gal. 3. b. 10

Rom. 1. c. 18.

& 2<sup>a</sup> b. 5. & 4. c

17. &amp; 6. d. 23

2 Cor. 3. b.

7. 9.

Eph. 5. b. 5. 6,

Rom. 3. c. 20

21. 22. &amp; 5. c,

15. 16. &amp; c.

Gal. 2. c. 16

*Euangelium secunda a pars religionis.*

Rom. 10. 2. 4 M. Legem igitur, quantum intelligo,  
Gal. 3. b. 10. tanquam magistrum se ducemque ad Chri-  
11. b. & d. 24 stum præbere affirmas, qua nos notitia no-  
stri pænitentiaq; & fide recta ad ipsum via  
perducat ?

Rom. 3. d. 33. A. Sanè ita est, simulq; ex his per-  
& 7. c. 1. 13. 16 spicuum est illud, legem non frustra la-  
Gal. 3. c. 10 tã esse, tametsi mortales ab officij, quod  
Lex requirit, præstandi facultate longif-  
simè absint.

M. Verum dicis. Nunc dilecte fili, quan-  
do de Lege & obedientia satis ut in hac con-  
tractione breuitateq; dictũ sit, ratio flagitat,  
ut proximè dicatur de Euãgelio, quod diuine  
per Christum misericordia promissa eis qui  
contra legem commiserunt, modo ipsos com-  
missi pœniteat, facta completitur, ad quod  
Euangelium fides præcipuè referenda est:  
hoc enim, secundo loco in nostra distributione  
propositum fuit, & eorum qua tractauimus  
continuatione, quasi manu, eo deducti sumus.  
Dic ergo qua sit Euangelij fideiq; nostra sum-  
ma.

A. Eadem illa, quæ Christianæ fidei  
principes articulos, vnâ olim artè con-  
tractos, comprehendit: quamq; vnlgus

*Euangelij summa, Symbolum.*

ex prima voce nominat, **The Creed**, id est, fidem nostram.

**M** *Fidem tuam pronuncia.*

**A.** **C**redo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ: Et in Iesum Christum filium ejus vnicum, Dominum nostrum, qui conceptus est e Spiritu sancto natus ex Mariâ Virgine: passus sub Pontio Pilato: crucifixus, mortuus & sepultus, Descendit ad interos, tertio die resurrexit à mortuis: Ascendit ad cœlum, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, vnde venturus est ad judicandū viuos et mortuos: Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam æternam. Amen.

**M.** *Vniuersam hanc fidei confessionem in qua membra dispartiris?*

**A.** In quatuor principalia: in quorum primo, de Deo Patre, & rerum omnium creatione: in secundo, de ejus filio Iesu Christo, quod & humanæ redemptionis summam omnē con-

rinet, in tertio de sacro Spiritu ; in quarto de Ecclesia, & de Dei donis Ecclesiae per Christum datis, explicatur.

*M. Agè igitur, hunc ordinem in explanandis istis quatuor partibus conservato: principio verò Credendi verbum in primò Christiana fidei introitu, quam vim habeat expone.*

Mat. 10. c. 32  
& 28. d. 19  
Ioa. 1. b. 12. 13  
Rom. 1. b. 17  
& 10. b. 9  
Gal. 3. d. 26  
Heb. 1. d. 14

*A. Hac voce significo, veram me atque vivam, hoc est, Christiani hominis fidem, in Deum Patrem, Deum Filium, & Deum Spiritum sanctum, habere ; eamque me fidem, hac confessionis formulâ profiteri, firmissimèque asseverare.*

*M. Vina ea veraque & Christiana fides qua sit, mihi quam potes apertissimè declarato.*

Ioa. 1. b. 12. 13  
Ioan. 8. a. 1. b  
14. g. 38. 39  
Col. 2. a. 12. 3  
He. 10. 22. 23  
& 11. a. 1  
Psal. 1. a. 3  
Mat. 7. c. 17  
18. & 13. c. 23  
Gal. 5. a. 6  
1. Pet. 1. c.  
13. 14. 15

*A. Fides est certa cognitio paternæ Dei erga nos per Christum benevolentiae, fiduciaque in eodem, sicuti in Evangelio testatum est ; quæ studium piæ vitæ, id est, Dei Patris voluntati obsequendi semper conjunctum habet.*

*M. Intelligis igitur, nullos impios, qui*

*Fides quid, vnus Deus, tres persona.*

*aut de Dei misericordia desperant, aut eius iustitiam non pertimescunt, sed vitam, vitiosam animo securo viuunt, hanc veram Christianam fidem habere posse, tamen si eius verba pronuntient?*

*A. Ita omnino intellexi.*

*M. Quum non nisi vnus sit Deus, dic quare in Christiana fidei confessione tres nominentur, Pater, Filius, & Spiritus sanctus.*

Mat. 3. c. 16

17. & 28. d. 19

1 Ioan. 5. b. 7

Ioan. 10. f. 30

& 14. b. 7. 8. 9

*A. Non variorum deorum hæc sunt nomina, sed trium diuersarum in vna Diuinitate personarum: nam Deus Pater, Deus Filius, & Deus spiritus sanctus, tres personæ vnus tantum Deus sunt, si-  
cuti edocti sumus ex sacris literis quibus promptam potius fidem adungere, quàm tam penitus reconditi & abditæ mysterij infinitam altitudinem curiosè scrutari debemus.*

11

2 Cor. 1. a. 5. 6

Pro. 25. d. 26

Psal. 2. b. 7.

Mat. 3. c. 17

Ioh. 1. b. 14

Rom. 15. b. 6

*M. Venissimè loqueris: perge porro. Quamobrem Deum Patris nomine nuncupas?*

*A. Primum omnium, maximeque quod vnici Filij sui Iesu Christi natura Pater: sic Deinde quod noster etiam sit pater,*



*Univerſa in Dei poteſtate.*

1 Cor. 1. 2. 3  
Gen. 1. d. 37  
Mal. 12. 6  
& 3. b. 10  
Ioa. 1. b. 1. 12.  
& 3. a. 3. 5  
Rom 8. c. 15  
16. 17  
Gal. 4. a. 5. 6  
Eph. 1. a. 5. 6  
Titus 3. b. 7  
1 Pet. 1. 2. 3 4  
d' 23  
Eſay 40. c. 21  
22 & c.  
Mat. 5. g. 45  
& 10. c. 29  
Eph. 1. b. 1  
Heb. 1. a. 3  
Io. 1. b. 10. 11. 12  
Mat. 8. d. 31 32  
Lu. 22. d. 31 32  
Io. 10. f. 18 29  
& 19. b. 10. 11  
Actſ 2. d. 23  
24. & 4. f. 27  
28. & 12. c. 11  
Luc. 11. b. 7.  
& 11. d. 18  
Pſal. 19. a. 1  
& 50. b. 6  
Ro. 1. c. 10. 10

pater, tum quia nos condidit, omnibuſ-  
que vitam dedit, tum etiam quòd nos i-  
terum diuinè per ſpiritum ſanctum ge-  
neravit, per fidem in verum ſuum atque  
naturalem filium Ieſum Chriſtum nos e-  
legit; ſibiſque filios & regni cœleſtis, at-  
que ſempiternæ vitæ hæredes, per eun-  
dem inſtituit.

*M. Cur Deum omnipotentem appellas?*

*A. Quòd & fabricatus eſt omnia, &  
omnes res ex ſua voluntate moderandi  
ſummam poteſtatem habet.*

*M. Spiritusne etiam malitioſi impijque  
homines in Dei poteſtate continentur?*

*A. Nunquam alioquin ſine ſumma  
ſollicitudine eſſemus, ſi quam illi læ-  
dendi nos facultatem, contra diuinam  
voluntatem haberent. Verùm ea nos  
conſolatione ſuſtentamur, quod neque  
dæmones, neque conſccleratiſſimi ho-  
mines, nihil quicquam, niſi Dei arbi-  
tratu vel permiſſione, tentare omnino  
valeant: quodque nos adeo in tutelâ  
patris omnium rerum præpotentis ſu-  
mus, vt nec ullus quidem capitis noſtri  
pilus*

*Mundi & angelorum creatio.*

pilus nisi ipsius voluntate qui nobis optime vult, in terram decidere possit.

*M. Cur adiungitur, Deum cæli & terra creatorem esse?*

*A.* Quod diuinam potentiam, sapientiam atque bonitatem (quæ per se intelligentia comprehendi non possunt) in ejus operibus, ut in speculis intueri liceat. Nam cum immensam illam mundi magnitudinem contuemur, eamque esse partium omnium constitutionem, ut neque ad aspectum magis decoræ, neque magis ad utilitatis omnes accommodatæ excogitari possent; artificis illico effectorisq; infinita potentia, sapientia, bonitas nobis ante oculis mentis obuersatur.

*M. Quæ ratione vniuersa à Deo condita esse affirmas?*

*A.* Deum Patrem Opt. Max. à principio, & ex nihilo, per potentiam sui verbi, hoc est, Iesu Christi Filij sui, totum hunc spectabilem mundum & vniuersa in eo inclusa, atque spiritus etiam corporis expertes (quos nuncupamus

Gen. 1. a. 1 & 6  
Psal. 22. b. 6  
& 89. b. 11  
Joan. 1. a. 3  
Act. 14. c. 15  
1 Cor. 8. a. 6  
Heb. 1. a. 2  
Col. 1. c. 16

pamus angelos) fabricatum esse & construxisse.

*M. Num censes tamen satis pie assenerari, Deum spiritus omnes malitiosos, etiam eos (qui à nobis diaboli nominantur) fecisse?*

Gen. 1. d. 31  
Ioan. 8. f. 44  
Iude b. 6

*A. Deus illos tales non effecit: verum illi à prima creatione, suo ipsorum vitio omni restitutionis spe perdita, defecerunt: proinde non creatione & natura, sed naturæ corruptela deprauati sunt.*

*M. Satisne Deo fuit cuncta semel creasse, postea verò omni rerum curatione vacasse?*

Psal. 75. a. 3. & c.  
104. b. 8. 9. & c.  
& 145. c. 14.  
15. & 147. a. 5  
6. & c.

*A. Nequaquam. Deus enim ut omnia fecit, ita omnia fulcit, & moderatur: alioqui vniuersa in nihilum subito occiderent.*

Col. 1. b. 16. 17  
Heb. 1. a. 2. 3  
Gen 1. d. 26.  
29  
Psal. 8. b. 6. 7.  
& 10. 4. 5. 14.  
15. & c.  
Pro 6. a. 4  
Esa. 43. b. 7  
Rom. 11. 4. 39  
Col. 1. c. 16.

*M. Quem sibi finem Deum Opt. Max. in condendis gubernandisq; rebus omnibus proposuisse putas?*

*A. Hominum gratiâ fabricatus est mundus: & quæ in eo continentur cuncta, comparata sunt, ut utilitati commodisque humanis seruirent. Et ut cætera vniuersa humana generis causa, ita homi-*

*Omnia creata bona, homo ad imag. cond.*

hominem ipsum Deus ad suam proprie  
gloriam fecit.

*M. Edissere, quis primus fuerit hominis  
ortus atque fabricatio.*

*A. Deus, ut a Mose in scriptis relic-  
tum est, primo homini e limo terræ for-  
mato, animam atque vitam inspiravit :  
feminam exinde deductam ex viri som-  
no consopiti latere, & in lucem editam,  
cum viro sociavit, ut adiutrix, viræque  
illi consors esset.*

*M. Cum in viris simul & faminis pra-  
nitias, nequitia, distortioq; adeo summa nunc  
appareat, num a principio Deus eos eiusmodi  
fabricavit ?*

*A. Minimè omnium : nam Deus per-  
fectissimè bonus nihil aliud quam bo-  
num facere potest. Deus igitur ad suam  
imaginem similitudinemque hominem  
initio formavit.*

*M. Quenam est illa imago, secundum  
quam hominem factum esse dicis ?*

*A. Ea est justitia omni ex parte per-  
fecta summaque sanctitas, quæ ad ip-  
sam diuinam naturam proprie pertinet,  
quæ homini cum Deo similitudo usque  
eo fuit, quoad eam homo peccatorum*

*maculis*

Gen. 1. 25. &  
12. 7. c. 8. 20  
1. 2. 1. 2. 3.

Gen. 1. d. 26.  
27. 31  
Col. 3. b. 10

Deu. 23. a. 13. 4  
Rom. 9. c. 14  
Col. 4. b. 10.  
1. Ioh. 1. b. 5. c.  
2. d. 19. 23. a. 3  
Sop. 1. c. 13. 14

maculis ſordauit.

*M. Quâ ratione iſtud factum eſſe di-  
ciſ?*

*Gen. 3. a. 2.  
&c.*

*Sap. 1. c. 13. 14*

*1. Cor. 1. d. 14*

*Rom. 8. b. 7*

*38*

*2. Cor. 3. b. 15*

*Rom. 6. d. 23*

*Eph. 5. b. 5. 6*

*A. Fœmina, à Diabolo circumuenta, virum impulit, vt fructum quo illi à Deo interdictum fuerat, comederit, quo illo- rum facto, imago, ſecundum quam cre- ati ſunt, eſt oblitterata : & cum ipſi, rum ipſorum poſteri, Deo aduerſarij, per- uerſi, imbecilleſque ad omne bonum ef- ſecti, non in omnes ſolum vitæ huius miſerias, corporis morbos, atque mor- tem, ſed vt et interitum etiam ſempiternû perpetuamque damnationem incide- runt.*

*M. Vtrum tamen exiſtimare non queat grauius nimis Deum pomi vnus guſtatum vindicaſſe ?*

*Gen. 6. a. 3. 4.*

*5. 9. b. 11. d. 22*

*A. Detestabile illud hominis facinus quaſi leuiſ culpa fuerit, nemo verbis extenuare, aut ex pomo & immode- rata modò edacitate rem æſtimare velit. Ipſe enim pariter cum vxore ſua fallaci- bus Satanæ blandimentis illeſtus illa- queatusque, infidelis à Dei veritate ad vanitatem declinauit : falſis ſerpentis criminationibus, quibus de mendacio, inui-*

*Peccatum originale.*

inuidentia, & maleuola commodi alicujus subductione Deum accusabat, fidem adjunxit; innumeralibus beneficijs ornatus, ingrato in Deum, qui ea contulit, animo fuit: homulus ex terrâ modò lutoque fictus, non satis esse putans, quod similitudo illi eum Deo esset, per intolerandam insolentiam & arrogantiam exæquare se cum diuina maiestate expetuit: postremò, creatoris se ditioni subtrahit, jugum etiam ejus à suis ceruicibus proteruè repulit. Inaniter igitur Adæ maleficium minuitur.

Ge. 3. d. 16. 17  
Psal. 9. b. 4. 5  
6. & c. & 10. 4  
c. 14. 15

Ge. 1. d. 26. 27  
Col. 3. b. 10

Ose. 6. b. 7

*M. Verùm cur ob parentum scelera posteris omnes de tam beato vita statu deiectioni, in omnes calamitates inciderunt?*

*A. Deus Adamum illis honoris insignibus ornauit, vt ea cum sibi, tum suis, id est, toti humano generi, aut seruaret, aut amitteret. Neque aliter fieri potuit, quin sicut ex arbore mali mali fructus eduntur: Ita Adamo peccati corruptela deprauato, omnis ejus progenies ingenito illo peccato (quod originale vocant) corrumpetur.*

*Quan-*

Mat. 7. c. 18  
& 12. c. 33  
Rom. 5. b. 12  
& 14. 17. & c.

*Symboli pars secunda.*

Ose. 6.b.7

Rom. 6.c.24

1 Cor. 11.a.3

Epe. 5.b.5.6.

Quanquam quid opus est tam grauiter de Parente Adamo conqueri : quando nos etiam ipsi ob plurima nostra maximaque vitia, calamitatibus omnibus, damnatione morteq; dignissime mulctemur : à quibus malis vt liberemur, nihil in nobis, aut in vlla alia creatura, opis aut auxilij omnino superest.

*M. Quæ spes est igitur, consolatioq; reliqua, & in quo sita ?*

Ge. 3.c.14.15

Rom 5.c. 15.

&c.

Gla. 3.c.16.19.

Heb. 2.d. 14.

15.16.

*A.* Promisit Deus fore, vt semen mulieris, qui est Iesus Christus filius Virgini, Mariæ, Serpentis, hoc est, Diaboli, qui eos decepit, caput contereret : ipsosque atque eorum posteros, qui promisso illi fidem haberent, liberaret. Atque hoc illud est, quod in secunda jam Symboli parte sequitur : Credo in Iesum Christum.

*M. Nomen Iesus quid significat ?*

Mat. 1.d. 21

Act. 10.f. 54

Col. 1.c.13.14

Heb. 1.b.14.15

1 Ioan. 3.b.8

*A.* Iesus sermone nostro idem est quod seruator. Iesus enim Christus filius Dei, idemque Virginis filius, nos qui scelere deuincti, & sub antiqui serpentis diaboli seruilij iugo captiui, semper-



piternaeque mortis vinculis cohaesi diu;  
turpissimè miserrimèque jacebamus, nulli  
libertatem vindicauit, atque ad salutem  
reduxit.

M. *Quis nomen Iesu illi impetuit?*

A. Angelus ex Dei ipsius præcepto.

M. *Explicauit quid Christianum nomen significet.*

A. Christus idem est, atque si videtur Psal. 1. a. 6  
appellaretur, quo nomine indicatur cum  
spiritus sancti vocatione maximum regni  
gem, sacerdotem, atque prophetam esse  
anuntiat.

M. *Christi regnum est, ne mundum*  
*est.* Nequaquam verum, si spiritus  
sanctus habet, cuius regni gubernacula  
sunt Dei verbum, atque spiritus reque  
sancti iustitiam, cum vitam et salutem  
omni homini.

M. *Quam nobis utilitatem præbet hoc  
Christi regnum?*

A. *Vires nobis annuatimque spiritualia*  
*quibus ad omnes & reprobos animas*  
*nostrarum hostes, carnem, mun-*  
*dum, peccatumque Diabolum profliga-*  
*mus, adiumentumque ad vitam cum vir-*

Mat. 1. d. 21.

Luc. 1. c. 3. &

2. c. 21.

Esay. 61. a. 1

Da. 9. d. 24. 15

Luc. 24. 46

Luc. 4. c. 18

Act. 4. c. 27

Act. 10. c. 38

Heb. c. 9

Luc. 1. c. 32. 32

Joan. 8. 36

Col. 1. c. 13. 8

1. d. 7. c. 4. 10

1. d. 3. d. 1

2. d. 4. d. 1

2. d. 1

2 Tim. 1. a. 1

Rom. 12. d. 12

& c. & 16. c. 20

1 Cor. 10. a. 1

5.

Eph. 6. b. 10.

tute & c.

tute & sanctitate degendum submini-  
strat.

*M. Cuiusmodi sacerdos est Christus?*

*Psal. 110. b.*

*45*

*Heb. 4. d. 14*

*15. & c. & 5. b*

*6. 7. & 7. a. 2. 3*

*b. 11. 21. & c. &*

*9. d. 13. 14*

*A.* Summus atque æternus; qui so-  
lus in conspectum Dei venire, solus sa-  
crificium, quod Deo placeat satisfaci-  
que conficere, solus iratum Deum placat-  
tum efficere potest.

*M. Cui nobis utilitati sunt?*

*Ioan. 14. d. 27*

*Act. 10. f. 36*

*Eph. 1. e. 14. & c*

*Col. 1. c. 20*

*Heb. 2. d. 14.*

*15.*

*1 Tim. 9. c. 5*

*Rom. 8. e. 15*

*& 12. a. 1.*

*Gal. 4. a. 5. 6*

*Eph. 3. b. 12*

*Heb. 4. d. 15*

*16.*

*A.* Nobis vt pacatus propitiusque  
sit Deus, postulat & deprecatur; nobis  
offensum Deum lenit, nosq; in gratiam  
cum Patre reducit. Solus enim Christus  
pacificator nobis propositus est, qui no-  
bis Dei gratiam reconciliet. Imo vero  
Sacerdotij etiam sui nos quasi consortes  
esse voluit, nobis introitum ad Patrem  
patefaciens; vt in illius presentia cum  
spe summa comparere, nosq; & nostra  
omnia veluti hostias ad sacrificium Deo  
Patri per ipsum præbere non dubite-  
mus.

*M. Qualis Propheta est Christus?*

*A.* Quum reliquos omnes Prophetas  
atque doctores Dei seruos despicerent  
mortales, Christus ipse Dei filius, &  
prophetarum omnium Dominus, Patris  
inter-

interpret & nuntius de celo ad homi- Luc. 7. c. 16  
nes descendit, vt paternam voluntatem Act. 7. c. 17  
planè explicaret, mortalesque recta Dei Heb. 1. a. f. 3  
atque omnis veritatis intelligentia infor- Ioa. 8. d. 26. 6  
maret. Atq; ita Christi nomine tria illa 10. & 5. c. 15  
officia comprehenduntur, quæ Dei filius & 17. 26. & c  
sibi à Patre debita persoluit, vt omnis e- & 18. g. 37  
orum fructus nos secū participes faceret.  
Filius enim Dei non solū nominatur, &  
est reuerà Iesus Christus, hoc est, Serua-  
tor, Rex, Sacerdos, Propheta; sed & no-  
bis ita est; ad nostramque vtilitatem atq;  
salutem.

*M. Qua ratione Christum filium Dei v-  
nicum profiteris, quando qui py sunt omnes  
filij Dei vocentur?*

*A. Quòd solus Christus naturalis* Mat. 2. c. 3. 15  
Dei filius, ejusdemque sit cum patre sub- & 3. d. 17  
stantiæ. Nos verò quum natura Adami Ioa. 1. b. 1. 4. c. 3  
veri filii sumus, gratia tamen beneuolen- & 14. b. 10. 11  
tiæq; qua nos per Christum seruatorem Heb. 1. a. 13  
nostrum prosequitur, filij Dei adopta- & 5. b. 1  
mur. Ro. 8. c. 14. 15  
Gal. 4. 14. 15  
Ephe. 1. 25

*M. Quam ob causam Christum filium*  
*Dominum nostrum nuncupas?* 1 Ioa. 3. 2. 3

*A. Propterea quòd Angelorum, ho-*  
*minum*

Mat. 9. a. 6. et 10. a. 1. & 21. c. 18. et 28. d. 18. *Minum, rerumque omnium dominatus sit illi à Patre traditus: quodque suo arbitratu atque potentiâ, regnum Dei, tum in cœlo, tum in terrâ, moderaretur.*  
Lu. 1. d. 32. 33. *M. Num quidnam restat?*  
Eph. 1. d. 20. &c.

Deut. 10. b. 1. c. 20. *A. Hac cogitatione commonefunt pij omnes, non ad suum sibi arbitrium vivere licere, verum oportere eos corporibus simul & animis, in vitâ pariter atque in morte, totos se ad Domini sui nutum accommodare, ipsique in rebus omnibus obtemperare, & fideliter inservire.*  
Mal. 1. b. 6  
Lu. 9. c. 23. 24. et. 14 f. 26. 27.  
Heb. 2. d. 5. &c.

*M. Quid tum inde?*

*A. Declaratur quemadmodum naturam humanam suscepit, cunctaq; perfecerit quæ salutis nostræ opus erant.*  
Mat. 8. c. 17. & 17. d. 22. 23. et. 20. d. 18. 19.

Ioan. 1. b. 14. & 11. f. 50. 51. *M. Eratne ergo necessarium filium Dei hominem esse?*  
Rom. 5. c. 15. 1 Cor. 15. c.

11. 22. *A. Maxime: nam quod homo in Deum nefariè commisit, id hominis etiam supplicio luendum erat, atque expiandum: quod onus longè gravissimum solus Iesus Christus, idem Deus, & idem homo suscipere poterat: quin nec potuit*  
Phil. 2. a. 6. &c.  
Heb. 2. b. 9.  
1 Tim. 2. b. 5.

*Christus sine peccato conceptus, et natus.*

tuit alius mediator inueniri, qui a Deo Heb. 9. b. 14-15  
pacem atque veniam hominibus impe- & 9 d. 24.  
traret, nisi Deus simul & homo, Iesus 1 Pet. 1. d. 21.  
Christus. 24.

*M. Quid deinde sequitur?*

*A. Christum è spiritu sancto con-  
ceptum, ex Maria Virgine natum esse.*

*M. Quamobrem vulgari hominum con-  
suetudine, naturaliterque generatus non est?*

*A. Propterea quod per quem pecca- Ioa. 1. c. 16. d.  
torum nostrorum maculae erant delen- 36.  
da, cum ab omni omnino peccato inte- 1 Cor. 7. b. 7. 8  
grum conseruari par erat. Ob eam igitur ipsam causam castissimus ille agnus Heb. 4. d. 15. &  
Dei Iesus Christus admirabili Spiritus 9 d. 14.  
sancti virtute, ex incorrupta Virgine Mat. 1. c. 23.  
Maria purus ab omni peccati labe con- Luc. 1. c. 31.  
ceptus atque natus est. 35.*

*M. Quare Virginis Mariae nomen com-  
memoratur?*

*A. Ut agnoscamus Christum esse Gen. 12. d. 18.  
verum illud semen Abrahae, atque Dauri- Esai. 1. a. 1.  
dis, de quo Prophetæ oraculis instinctu Mat. 1. a. 1. &  
diuino editis, prænuñtiarunt atque & 22. d. 41.  
præmonuerunt: ex Abrahami enim, & Rom. 1. a. 2.*

Davidis stirpe, Maria Virgo directo est ordine procreata.

*M. Reliqua, ut institisti, deinceps persequere.*

*A. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus est.*

*M. Verum, cur symbolum Christi vita silentio praterita, protinus ab eius ortu ad mortem transit?*

Esay. 53.

Mat. 13 d. 23.

17. etc.

*A. Quod in symbolo summa solum redemptionis nostræ capita memorentur, quæque illi adeo sunt peculiaria, ut illius vim omnem in se inclusam teneant.*

*M. Mortis eius rationem paulò adhuc aperitùs explicato.*

Mat. 26 b. 14.

15. etc. & 27

totum.

Mar. 14. c. 45.

& 15. totum.

Luc. 23. d. 45.

etc. et 23. totum.

Ioan. 18. et 16.

totum.

*A. A discipulo suo Iude, qui corruptus, pretioque conductus ad id fuerat, est perfidiose proditus, à reliquis discipulis desertus, à Petro denegatus, ejuratusque; à Iudæis, falsis criminibus obiectis, malitiose accusatus, à Pontio Pilato Romano Præsidente condemnatus est, pugnis lorisque cæsus, contextis spinis coronatus, togâ purpureâ indusus, alijsque multis modis indignissimè crudelissime.*

*Christus voluit mors pro nobis appetere:*

recto estissimèque tractatus est & iudicatus:  
tandemque cruce ceruicibus imposita,  
extra urbem in locum, qui Calvaria ap-  
pellabatur, ad supplicium tractus est: ubi  
medium inter duos latrones ignomi-  
niosissimè cruci suffixerunt in qua, sum-  
mo cruciату confectus, crudelissimam  
probrosissimamq; mortem appetit: api-  
ni interim dolores, quavis morte acer-  
biore, depressus.

*M. Suave voluntate, an vi coactus ista  
sustinuit Christus?*

*A. Tametsi probrosa hæc exuissima-* Mat. 16. d. 36  
38. 39. 41. 42  
53. et. 20. d.  
28  
que mors humanæ suæ naturæ maximè  
terribilis erat; voluntati tamen patris sui  
qui isti ipsum morti addixerat, totum se  
permisit: itaque contumeliosa illa in se  
probra, tormenta mortemque atrocissi-  
mam sponse, & patientissimè pertulit:  
tum Patri obtemperans, tum veniam ijs,  
à quibus est in crucem actus, à Deo pre-  
catus.

*M. Quamobrem voluit Deus innocen-  
tissimum filium suum tam ignominioso tri-  
culentoq; genere mortis affici?*

*A. Christus Deo Patri pro nobis se  
ob-*



Esa. 13. totum. obligauit, atque spondit: quicquid  
 Rom. 3. a. 3. ergo nos debeamus, aut etiamus com-  
 2 Cor. 4. d. 21. meriti, ad omnia sibi præstandum, sol-  
 Gal. 1. a. 4. uendum & dependendum Christus in se  
 Eph. 1. a. 3. & c. recepit. Et proinde ipse, tametsi maximè  
 b. 7. & c. innoxius, pro nobis nocentissimis luit.  
 Col. 1. c. 13. Deumque pater onus illi nostrum impo-  
 14. 2. c. 13. 14. nens, summæ juris iudiciq; seueritate in-  
 1 Pet. 3. d. 18. cum animaduertit, ut nobis ipsius causa,  
 & 4. a. 1. summam misericordiam imperstretur.  
 Ioan. 3. c. 16. 2 Cor. 15. d. 21

*M. Summam igitur beneficiorum illorū  
 quæ ex Christi morte capimur, mihi expli-  
 cato.*

*A.* Christus, quemadmodum antè  
 Rom. 5. b. 8. attigi, nostri nomine locoque, Deo Patri  
 10. 11. 2 Cor. 5. d. 18. facillè dedit, se pro nostris peccatis ipsi esse  
 19. 20. 21. satisfacturum: se ipsius iram in nos ob-  
 Eph. 1. c. 12. contumaciam nostram conceptam, sua-  
 13. 14. 17. & c. uissimo obedientie suæ sacrificio plac-  
 Heb. 7. d. 26. turum, nosque in gratiam cum Deo re-  
 27. et 9. d. 12. stitutum esse. Atque ita Christus in-  
 14. et. 10. c. 12. nocentissimus ille Dei Agnus vinculis  
 14. 17. constrictus est, ut nocentes nos qui Sa-  
 thanæ, morti & damnatione eramus  
 mancipati, in liberatè vindicaret: Chri-  
 stus qui extra omnem omnino culpam  
 erat,

erat, accusatus, condemnatusque fuit iudicis terrestribus; sententiâ, ut nos, qui culpa tenebamur maxime, damnationeque eramus dignissimi, præ coelesti tribunali absolueret. Christus, pretioso sanguine suo, pro nobis iusto, peccatorum nostrorum maculas sordesque eluit atque deleuit: Christus postremo, contumeliis, quibus est imineritissime vexatus, acerbissimaque atque ignominiosissima morte, qua est affectus, nos à poena, ignominia, morteq; sempiterna, quæ nostris sceleribus eramus maxime commeriti, liberavit: adeoque peccata omni nostra obliuione sepulta, procul à Dei conspectu per Christum amota sunt. Atque ita miseriarum omnium nostrarum, in quas vel origine per Adamum, vel postea propriis nostris peccatis incidimus, Christi perpassio medicina est, atque remedium; modo fiduciam omnemque spem in illo collocemus, amoreque illum amplectamur.

*Mors tamen corporis, quæ poenæ peccato debita pars aliqua est, nos nihilominus multat.*

Rom. 8. a. 1. 2.

c. 33. 34.

Col. 1. c. 13. 14.

& c. d. 10. 21.

Psal. 51. 6. 7.

Heb. 9. d. 14.

1. Thim. 1. b. 7.

Apoc. 1. b. 5.

1. Pet. 2. d. 21.

22. & c.

Rom. 4. b. 7. 8.

Col. 2. c. 13.

15.

Heb. 10. c. 17.

Rom. 8. a. 1. 2.

Luc 13. f. 43

Ioan. 6. 25. 26

1 Cor. 15. c.

18. 21. g. 54.

etc.

1 Th. 4. c. 13.

14

Phil. 1. c. 31. 23

Apoc. 14. c. 13

Eph. 5. a. 1

1 Pet. 2. d. 2. 1

etc. et 4. a. 1. etc

*Mortis Christi fructus.*

**A.** Corporis mors, quæ sine Christo atrium inferorum fuerat, jam per Christum omnibus illi fidentibus, janua aditusque in cælum est effecta: quemadmodum & Christus ipse per mortem suam est regnum ingressus: ita ut mors, quæ antea peccati poena erat, jam per Christum in maximo sit lucro ponenda.

**M.** *Ecquem alium nobis utilitatis fructum prabet Christi mors?*

**A.** Christi supplicium & mors non solum ærumnarum nostrarum, ut antè dixi, salutare medicamentum, sed & exemplar etiam est nobis imitandum.

**M.** *Idem istud planius expono.*

**A.** Debemus & nos, ad exemplum Christi, voluntati Dei cœlestis nostri patris obedire, injuriasque omnes nobis ab alijs illatas patienter accipere: vitiosos carnis appetitus cruci suffigere, peccatisque omnibus quasi mortuos sepultosque esse, ita ut posthac nihil mali admittamus; idque exemplo Christi, qui propter peccatum in cru-

Ioan 13. b. 15.

etc.

Eph. 5. a. 2

1 Pet. 2. d. 2. 1

etc. et a. 4. 1. 2.

etc.

1 Ioan. 2. a. 6

ccm

cem sublatuſ, mortuus & ſepultuſ eſt. Et Rom. 6. 2. 4. 7  
reuera deprauata affectiones ( qui alio <sup>b. 21</sup>  
qui indomitate ſunt ) in ijs, qui Chriſto <sup>Ga. 2. d. 10. et.</sup>  
per fidem adherent, ita virtute mortis e- <sup>5.</sup>  
juſ quaſi cruci ſuffiguntur, illarumq; in- <sup>Col. 2. c. 13.</sup>  
cendia ipſiuſ ſanguine ita reſtringuntur, <sup>etc.</sup>  
vt ſpiritu multo obſequentiores reddan-  
tur. Atque ita virtute mortis ejus, ad ea  
præſtanda confirmamur, ad quæ vitæ  
mortiſque ejus exemplis excitamur.

*M. Annon & de noſtro etiam in Chri-  
ſtum offiſio commonemur?*

*A.* Commonemur profeſſo non in Rom. 14. b. 7. 8  
noſtra noſ eſt poteſtate, vt quæcunque <sup>1 Cor. 6. d. 10</sup>  
velimus noſtro arbitratu faciamuſ, ve- <sup>et. 2 Co 5 p.</sup>  
rùm Chriſti, qui noſ tam magno rede- <sup>10</sup>  
mit, noſ totos eſſe, illiuſ voluntari pa- <sup>1 Theſ. 5. b. 10</sup>  
rere, ad illiuſ noſ nutum accommodare <sup>Rom. 5. b. 8. 10</sup>  
oportere : Chriſtum, qui noſ adhuc ho- <sup>Mat. 10. d. 37</sup>  
ſtes amore tanto prior amplexuſ eſt vt <sup>et. 16. d. 25</sup>  
redamemuſ, maximè noſ eſſe obligatoſ : <sup>Luc. 9. c. 23.</sup>  
paratiſſimoſ etiam eſſe debere, Chriſto, <sup>21. etc. et 16.</sup>  
qui ita ſe nobiſ totum dedit, omnia no- <sup>f. 29.</sup>  
ſtra, noſque adeo ipſoſ totos viciffim  
reddere : Chriſti cauſa non omnia ſolum  
mundana commoda, huiuſque vitæ vo-  
luptateſ

*Nostrium in Christum officium.*

voluptates negligere, sed & vitam adeo  
ipsam deferere potius quam Christum a-  
mittamus, nostrumq; erga ipsum officium  
pietatemq; non præstemus. Beata  
est enim censenda mors, quæ mortalis  
vitæ conditioni debita, Christi maxime  
gratia, oppetita est, gratia dico Christi,  
qui sua sponte vitam profudit, mortem-  
que pro nobis occubuit; quique vitæ  
author, mortuos nos à morte reuoca-  
tos, & vult & potest immortalitate do-  
nare.

Mat. 16. d. 15.  
Mar. 8. d. 35.  
&c.

*M. Quare adiungis, Eum fuisse etiam*

*sepulchrum?*

Mat. 26. d. 40.  
& 27. g. 59. 60.  
&c.

1 Cor. 15. a. 4.

*A* Corpus exanime sepultura est af-  
fectum, vt omnes ejus mortem explora-  
tam magis, penitusque cognitam habe-  
rent; nam si rediuiuus subito extitisset,  
mores ejus in quæstionem à multis dubi-  
tationemq; adducta, scrupulusq; homi-  
nibus fuisset injectus.

*M. Eius ad inferos descensus quam habet  
sententiam?*

*A* Quod Christus, vt corpore in  
terræ viscera, ita anima corpore sepa-  
rata, ad inferos descendit; pariterque  
mortis ejus vis ad mortuos, inferosque  
adeo

adeo ipsos usque eo permanavit, ut & a- 1 Pet. 1. d. 16  
nimæ incredulorum tristissima ipsorumq; Ioan. 8 d. 14  
incredulitati maximè debita condem- 1 Cor. 15. g.  
nationis sensum perceperunt, ipsiq; Sa- 54. 55. & c.  
tanus inferorum princeps, tyrannidis Heb. 2. d. 14. 5  
sua, & tenebrarum potentiam omnem  
afflictam, profligatam, & ruinâ oppres- os. q. b. 1. 10  
sam esse animaduverteret: & contraria ve- 101. 5. c. 15. 18  
rò parte, mortui qui viui Christo confi- & 11. c. 1. 26  
debant, redemptionis suæ opus jam per- Rom. 1. b. 8. 9  
fectum esse perspicerent; ejusque vim co- Col. 1. c. 13.  
effectum sentientes, dulcissimo perpe- 14. 19. 20  
tuoque solatio fruerentur.

*Mr. Reliqui nunc persequuntur.*

*Mr. Tertio die resurrexit a mortuis.*

*Mr. Satisne ergo effectum non erat, quod  
Christi morte, nobis culpa liberatis, vomi-  
data sit?*

*Id sat non fuisse constabit, si vel  
ipsum, vel nostram conditionem nobis  
cum reputemus: Nam si in vitam non  
redisset, nequaquam Dei filius fuisset  
habitus; neque nos morti eripere po-  
uisset. At a mortuis ad vitam sempi-  
ternam excitatus, & diuinitatis suæ vim  
ostendit, pariterque peccati, & mortis  
atque*

1 Pet. 1. d. 16

Ioan. 8 d. 14

1 Cor. 15. g.

54. 55. & c.

Heb. 2. d. 14. 5

os. q. b. 1. 10

101. 5. c. 15. 18

& 11. c. 1. 26

Rom. 1. b. 8. 9

Col. 1. c. 13.

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

14. 19. 20

atque ipsius etiam diaboli dominorem se  
esse comprobavit.

*M. Qua adipicimur commoda ex eo  
quod Christus redimimus fuit.*

*Ga. 2 d. 19. 20*

*Rom. 4 d. 25*

*& 5. c. 15. &c.*

*6. 2. 4. 5. b. 11*

*&c.*

*1 Cor. 15. c.*

*20. &c.*

*A. Plurima, maximaque. Etenim il-  
line desiderium nobis facultasque, atque  
adjumenta, ad vitam cum virtute piera-  
teque degendam suppeditantur. Illinc  
nos Christus Iustitia, quæ nobis antea  
defuit, imbuat. Et Christus, à mortuis ad  
vitam exurgens, vitæ nobis author exi-  
stit: illinc enim spes nobis ostenditur,  
fore aliquando tempus, cum & mortalia  
corpora nostra à morte ad vitam redu-  
centur: quod Christus nos resurrectio-  
nis vitæque suæ fecit participes. Fieri e-  
nim omnino non posset, ut Christus ca-  
put nostrum reuiuiscens, nos sui corpo-  
ris membra, morte in nihilum recidere,  
funditusque interire patiatur.*

*1 Th. 4. d. 14*

*&c.*

*Col. 1. d. 18*

*1 Tim. 2. b. 11*

*Ro 6. 2. 4. &c.*

*b. 9. 10. 11. &c.*

*Ephe. 5. d. 23*

*Col. 2. 2. 1. &c.*

*M. Kerge.*

*A. Sicut sacre Literæ declarant,  
Christum propter iustitiam nostram ex-  
citatum fuisse, ita nos etiam docent, ut  
Christi exemplo de mortiferis pecca-  
torum operibus exurgentes, Iustitiæ  
post-*



posthac, atque sanctitati vivamus : ad  
quod præstandum virtute potentiâque  
gloriosæ resurrectionis suæ nos Christus  
corroborat.

*Mr. Quid in fidei confessione deinde sequi-  
tur ?*

*A. Ascendit ad cœlum, sedet ad dex-  
tram Dei Patris omnipotentis.*

Mar. 16. d. 19

Luc. 24. g. 3

*M. Hoc, quemadmodum sit accipiendum  
expone.*

Act. 1. b. 9. & c.

Ioan. 12. b. 8. &

16. b. 10. c.

16. d. 18. &

20. d. 17

*A. Planissime, quod Christus corpo-  
re ascendit in cœlum, in quo antea cor-  
pore non aderat : quodq; è terrâ, in qua  
prius corpore præiens fuerat, discessit.*

*M. An non ergo nobiscum amplius in ter-  
ris adest ?*

*A. Præmonuit ipse Apostolos suos,  
non semper cum illis præsentem futu-  
rum : quod de corporeâ ejus præsentia  
est intelligendum. Divina enim natura  
sua, quâ universa complet, tum in cœlo  
semper aderat, tum eadem, & spiritus sui  
virtute, præsens, ecclesiæ suæ in terris  
perpetuò adest, & adfuturus est, usque cœ-  
dum mundana omnia ad exitum perue-  
niant.*

Ioan. 12. b. 2

Ioan. 17. a. 5

Mar. 18. c. 20

Ioan. 14. d. 18

& 16. b. 7.

Rom. 8. b. 9.

& c.

*M. Minime ergo deserti sumus ab auxi-*

*Christus omnia moderatur.*

*lio, defensioneque Christi, tametsi corpore  
praesentem illum non haberemus?*

Mat. 28. d. 18

Io. 16. b. 7. &

17. c. 2. &c.

Eph. 2. d. 10. &

4. b. 8. &c.

Phil. 2. b. 9. 10.

Col. 2. c. 18.

Apoc. 11. d. 19.

Rom. 5. a. 5. &

8. a. 2. 4. 5. b. 9.

&c.

**A.** Nequaquam. Christus enim pater  
ad dextram assidens, potestate, sapientia,  
providentiaque sua mundum regit & mo-  
deratur: mouet, gubernat, temperat  
niuersa: sacrum enim Spiritum suum, ut  
maximum charitatis in nos esse pignus,  
de caelo, ut est pollicetur, in animos no-  
stros dimittit; cuius sui spiritus clarissi-  
mo lumine mentes nostras tenebris ex-  
cisque nubibus circumfusas, illustrat ab  
animis etiam nostris agnitionem repe-  
lit, consolationeq; nos laetaturq; fastiditq;  
eandem praestiturus, quoad hic mun-  
dus exitum habebit.

**M.** Nunc etiam dicite, quid praecipue  
de Christi ascensu, sessione, & de qua parte  
consideret quod quidem ad Christum ipsum  
proprie pertineat.

Eph. 1. d. 20.

&c.

Phil. 2. b. 8. 9.

&c. c. 13. a. 5.

**A.** Aequum fuerat, ut Christus qui ad  
altissimo decoris, & amplitudinis loco  
ad infimum serui gradum, addeusque  
condemnationis, & ignominiosae mortis  
se demiserat, ad illustrissimum vicissim  
honorem, celsissimamque dignitatis se-  
dem ascenderet, & in antiquum statum  
restitue-

*Ascensus Christi fructus.*

restituatur: ut contemptio videlicet illa-  
tāq; ipsi probra, gloria & inajestate, qua-  
si paria paribus, compensarentur.

*M. Nobis vero Christi in cœlum ascen-  
sus, sessioque ad Patris dextrum, quam adferre  
utilitatem?*

*A. Principio, Christus, ut hominum* *Ioa. 14. 2. 3*  
*gratiā ē cœlo in terram, tanquam ad ex- & c.*  
*ulandum, venit: ita & in cœlum patri-*  
*monium suum, hominum vice ascendit,*  
*viam quā nobis sit ingrediendum in cœ-*  
*lum muniens, cœliq; portas nobis prius*  
*ob peccatum occlusas referans. porro*  
*præsens coram Deo nosq; illi commen-*  
*dans, & veniam nobis ab illo petens,* *Ioan. 16. 1. 6*  
*causæ nostræ patrociniū suscipit, quo* *Rom. 8. f. 34*  
*defensore causam nunquam amitemus.* *Heb. 7. d. 25.*  
*& 9 g. 14*

*M. Verum qua ratione ascensus Christi* *I Ioan. 1. 2. 2*  
*in Cœlum imitatores esse possumus?*

*A. Susplicere in posterum, mentemq;*  
*& animi aciem in cœlum, vbi Christus*  
*patris dextræ assidet intendere debemus* *I Cor. 5. 48.*  
*cognitiones omnes, & curas nostras in* *Col. 3. 2. 1. 2.*  
*rebus diuinis, cœlestibus, sempiternis;* *& c.*  
*non in humanis, terrenis atque fragili-*  
*bus defigentes.*

*M. Et quid præterea?*

*E*

*A. Com-*

Esa 1. b. 11. &c  
c. 16. 17. &c.  
Mat. 5. 28. &c  
Ioan. 4. c. 20  
etc. d. 24

*A.* Commonemur etiam, vt Christo Domino cœli iam imperium tenenti, non mundano ritu, aut futilibus commentis humanis honorem habeamus: sed vt diuino, planèque spiritali cultu, qui et nobis, qui tribuimus, et illi cui tribuitur potissimum conueniat, cum pio sanctèque veneremur.

*M.* Nunc te volo, qua de supremo iudicio mundi; exitu didiceris, mihi breuiter enarrare.

*A.* Christus cum illustrissimæ dignitatis splendore, magnificentiaque præcellentissima amplitudine, in cœli nubibus adueniet, cinctus septusque copijs coronâ cœlestium stipatorum, & ad terribilis buccinæ signum clangoremque formidolosum mortales vniuersi, qui ab ortu mundi ad illud vsq; tempus ex hac vitâ migrarunt, tum animis, tum corporibus integri reuiuiscunt, & præ Christi tribunali iudicandi adducuntur, vnusquisque de factis suis rationem redditurus, quæ æquissimns atque æcerrimus iudex ad summæ veritatis regulam requireret.

*M.* At cum natura mortem omnibus

seri

*Judicium vltimum p[er] s[an]ctum non formidandum.*

certo prop[os]uimus quomodo in fidei confessione  
victuros tam esse aliquos affirmas?

*A.* Dicit Paulus declarat eos qui co-1 Cor. 15. g.  
tempore in vita commorantur, repen-  
tina mutatione renouandos, & omni-1 The. 4. d. 17  
corruptione corporibus absterfa, immor-  
talesque in immortalitate inportales eos exori-  
turos esse: & ista ipsi commutatio, mor-  
tis est futura loco, quod mortalitatis vitæ oc-1 Cor. 15. g.  
casus fiet ortus immortalis.

*M.* Nam igitur pios metus perterritos  
memoriam illius diei perturbare debere,  
aut eam ipsi pertimescendam & fugiendam  
esse putas?

*A.* Nequaquam: quin etiam illius Rom. 8. a. 1. e  
expectatio piorum animos ad spem op-  
timam erigit, solatioq; maximo permul-  
cet. Is enim sententiam pronuntiabit, 1 Cor. 1. b. 7  
qui nostro loco sententiæ iudicis est con-  
demnatus, ne nos in seuerum Dei judi-  
cium vocati conuincamur, sed indem-  
nati iudicio liberemur.

*M.* Quando igitur de Deo Patre creato-  
re, filioq; eius Iesu Christo liberatore, hacten-  
us sit dictum, duabus istis christiane profes-  
sionis partibus ad exitum iam perductis, ter-

*Tertia pars symboli. Fides & Spiritus sanctus.*

*ita nunc, quod videlicet in spiritu sancto credas, est declaranda.*

Mat. 18. d. 19

1 Ioh. 5. b. 7

Ioan. 14. d. 26

et 15. d. 26. et

16. b. 7. et 21. f.

22

Act. 5. a. 3. 4

*A.* Eum etiam esse sacrosanctæ trinitatis personam profiteor, à patre & filio ex omni æternitate procedentem, v. trique parem, atque ejusdem omnino substantiæ, simulq; cum veroque venerandum & implorandum.

*M.* Sanctum quare vocatur?

Rom. 1. a. 4. et

15. d. 16

2 Thef. 3. c. 13

Tit. 3. b. 5

1 Pet. 1. a. 2

*A.* Non solum propter suam ipsius sanctimoniam quæ est omnino maxima; verum etiam quod electos à Deo, & Christi membra sanctitate imbuat quam ob rem sacra scriptura ipsum sanctificationis spiritum nuncupat.

*M.* Quibus in rebus sanctificationem hanc fitam esse putas?

Ioan. 3. a. 5. 6

Rom. 8. c. 15.

d. 13

Gal. 4. a. 5. 6

*A.* Principio, ejus virtute diuinitus renascimur: hoc est enim quod Christus dixit, necessarium esse, ut ex aquâ & spiritu de integro nascamur. Ejus etiam numine afflati, Dei Patris filij adoptione instituimur: ex quo fit, ut Spiritus adoptionis meritisimè nominetur: qui electionem etiam nostram quasi configurat in animis nostris, nobis confirmans atque

Rom. 8. c. 14,

15. & c.

2 Cor. 1. d. 22

et. 5. a. 5

Eph. 1. c. 1. 14

atque persuadens, diuina beneficia vni-  
uersa nostra per Christum fieri.

*M. Persequere.*

*A.* Spiritus sanctus coelestia mysteria  
animis nostris interpretando explanat;  
mentiumq; nostrarum oculis, ut illorum  
intelligentiam capere possint, lumina  
praefert; ad ipsius posito arbitrium pec-  
caris veniunt vel tribuntur, vel negantur, et  
ius virtute naturae vicioseas comprimi-  
tur & edomatur, peruersique appetitus  
franguntur atque franguntur, animique  
ad studium pietatis concitantur: ipsius  
arbitrio varia beneficia diuinitus in pi-  
os conferuntur.

*M. Sequid habes praeter ea quod de hac  
re dicas?*

*A.* Inter vitæ hujus multiplicia di-  
uersaque malorum sollicitudinum, &  
calamitatum genera, piorum dolores &  
maceroræ (quarum in hoc mundo con-  
ditio plerumque miserrima, luctusque  
vix alioqui consolabilis esse solet) spiri-  
tus sanctus occultè consolando, fiduci-  
amque afferendo misit, leuat atque  
mollit, & ex eo paraclætus, hoc est, con-  
solator, verè proprièque nominatur.



Rom. 8. b. 11. Postremo, spiritus sanctus per omnia, morte  
 2 Cor. 12. d. 4. talia corpora nostra a mortuis excitata,  
 7. & c. b. 11. 13. ad vitam reuocabuntur. Summa autem  
 b. 7. d. 4. 11. 13. quod dicitur, nobis bona Deus ipse Chri-  
 7. d. 4. 11. 13. stum largitur, et in uersa Spiritus sancti  
 7. d. 4. 11. 13. efficentia cognoscimus, percipimus,  
 7. d. 4. 11. 13. comprehendimus. Tanto magis igitur da-  
 7. d. 4. 11. 13. tora beneficiorum in eiusdem confidimus,  
 7. d. 4. 11. 13. et speramus, et reponimus, in ipsumque  
 7. d. 4. 11. 13. veneramus, etque opem ab illo petimus.

*Symboli pars 4*  
 7. d. 4. 11. 13. *M. Reliqua est pars quarta, in qua de Ec-  
 7. d. 4. 11. 13. clesia Catholica, de qua sententiam concilio  
 7. d. 4. 11. 13. intelligere cupimus, hoc est, de quibuslibet*

*A. Summatim dici potest, Ecclesiam  
 esse corpus Christi.*

*M. Verum magis hoc perspicue pluri-  
 busque verbis dicito.*

1 Cor. 12. d. 27. *A. Ecclesia est corpus, et publicum Chri-  
 Eph. 1. d. 22. stianum, hoc est, uersa multitudo populi  
 23: faciatioque piorum omnium, quos De-  
 Col. 1. c. 18. us per Christum ad vitam sempiternam  
 d. 24. ex omni eternitate designauit.*

& c. *M. Quam ob causam hunc articulum  
 1 Cor. 12. b. Symbolo additam esse putat?*

12. 13. & *A. Quoniam quidem non solum ne-  
 10. d. 26. quicquam Christus mortem oppetisset,  
 Eph. 1. c. 4. 5. si non existeret Ecclesia: sed etiam, quia  
 & 3. b. 9. 10. haec  
 Mat. 15. 34*

hactenus dicta sunt vniuersa, superuacua  
nea forent & ad nihilum recasura.

*M. Quamobrem?*

*A.* A Principio ad hunc vsque locum  
salutis causas recensuimus, radicesque  
ipfas considerauimus; nominatim vero  
quod Deus nos, propter Christi meritum  
diligat, & beneuolentiā complectatur; 1 Cor. 12. b  
præterea, quod huius gratia, in quam cū  
Deo reconciliati sumus, efficacitate spi-  
ritus sancti participes reddimur. Verum  
ista hunc vnicū habent exitum, vt in-  
stituatur Ecclesia, hoc est, concilium fi-  
deliū, in quos diuina hæc munera con-  
ferantur.

Mat. 16. c. 18

Act. 20. f. 26

1 Cor. 12. b

12. 13 &c

Eph. 1. 2. 3. 4. 5

&c. d. 11. &c.

et 3. b. 9. 10. d.

21. et. d. 25.

1 Tim. 3. d. 15

&c.

*M. Quare hanc Ecclesiam vocas san-  
ctam?*

*A.* Vt hac nota ab impia incredulo-  
rum turba internoscatur. Quotcunque  
enim delegit Deus, eosdem pietate mo-  
rūque integritate imbuat.

Ro. 7. c. 29. 30

1 Cor. 14. f. 33

Eph. 1. 2. 4. 5. b.

11. 12.

*M. Ista, quam Ecclesia assignat sanctitas  
est in omni genere perfecte absoluta?*

*A.* Nondum. Quamdiu enim mortali  
hæc conditione viuatur, ea est humanæ  
naturæ infirmitas, vt parum validis viri-  
bus simus, ad omnem vsquequaq; culpā

Rom. 4. 3. f. 26

1 Cor. 13. c. 9

&c.

1 Cor. 12. b.

5. 9.

effugiendam. Proinde Ecclesie sancti-  
monia non est adhuc plene cumulateque  
perfecta, veruntamen probe instituta.

1 Cor. 13. c. 10 Sed quando cum Christo, a quo nitore  
& c. & 15 g. 52 & splendorem omnem obtinet, penitus  
53. & c. copulata fuerit, jam tandem innocen-  
Eph. 5. d. 26. tia & sanctitudine omnibus suis nume-  
27. ris plane expleta, ut vestim quodam cano-  
Apoc. 19. b. 8. & 2. a. 2. c. 10. didissimo nudissimoque exornabitur. 79  
11. & c. g. 17.

*M. Ecclesiam cur appellas Catholicam?*

*A.* Idem valet, atque si vniuersalem  
vocarem. Hec namque multitudo &  
Mat. 28. d. 19 conuentus piarum non habet definitam  
Act. 2. a. 5. 9. b. aliquam regionem aut tempus, cuius ter-  
10. & c. minis septus teneatur: verum piarum,  
1 Cor. 12. b. 12 qui a mundi fabricatione omnibus locis  
13. & c. atque temporibus vixerunt, viuuntue  
Eph. 1. d. 21. aut victuri sunt, numerum integrum  
23. et 2. a. 12. comprehendit: ut vnum sit Ecclesie cor-  
& c. et 4. 24. 5. pus, sicut vnus est Christus corpus illi-  
& c. 15. 16. us vnicum caput.  
Col. 1. c. 18.

*M. Nunc te explicare volo quomobrem  
sancta Ecclesia Catholica continuo subiun-  
gas nos credere sanctorum communionem?*

1 Cor. 12. b. *A.* Quum vbique terrarum & genti-  
12. & c. 10. et um, omnibusque temporibus & seculis  
d. 26 habeat

haberi Deum qui pie ipsum sancteque  
 colant; vniuersali, quamuis interual-  
 locorum & temporum longe difunctis;  
 vnius tamen eiusdemque corporis (cuius  
 est Christus caput) parte sanctissima in-  
 ter se conjunctione deuincta; Tanta est  
 sanctis hominibus & cum Deo & inter  
 se communio. Namque spiritus, fidei,  
 sacrorum, mysteriorum, precationum,  
 condemnationis, criminum, beatitudi-  
 nisque, sempiternae, atque adeo vniuerso-  
 rum diuinorum donorum (quibus Ec-  
 clesia per Christum fruitur) communi-  
 catione, sunt inter se quam maxime con-  
 iuncti. Charitate praeterea amicitiaque  
 non simulata, sed concordiae fese mutuo  
 complectuntur. Quoniam vero ista pi-  
 orum communitas in sensum intelligen-  
 tiamque humanam, perinde atque alia  
 conjunctiones, consociationesque homi-  
 num, non cadit, jure hac inter ea, quae  
 creduntur, locum habet.

*M. Haec quam memoras Ecclesia conspi-  
 cuane est?*

*M. In hac fidei confessione praecipue  
 tractatur de cetero illorum, quos Deus  
 occulto arbitrio sibi per Christum dele-*

git,

Eph. 4. c. 3.  
 26.  
 Col. 1. c. 18.  
 et d. 19.  
 Eph. 4. a. 3. 4. c.  
 15.  
 Col. 2. d. 19.  
 Mat. 22. c. 39  
 Ioa. 13. 14. 31  
 Ro. 8. b. 5. & c.  
 1 Cor. 10. f. 24  
 et 12. b. 5. & c.  
 1 Cor. 2. 8. f. 2  
 29. 23. 5. 1. 2  
 Gal. 2. a. 2. c. M  
 Psa. 133. 1. 2. 1.  
 & c. 1. b. 2. 1. 19  
 Rom. 8. c. 39  
 20. 33  
 Eph. 1. a. 4. 5.  
 & c. b. 11. 12  
 Col. 3. b. 3



Deinde interpres pronuntio quum & Chri-

stus ipse duobus tribusue, quibus no-

mine conueniant, presentem sese adfu-

itum respondere, id est, ut peccata

remittat. Quare & de se remissio peccato-

rum subigitur. Et deinde quod in

principio quod clauis, quibus ecc-

lesiam claudimus, remittimus, hoc est,

ius illud obligandi & soluendi, reserua-

di & condonandi remittimus (quod est in

administratione diuini verbi posuimus,

Christi munere donata & commissa Ec-

clesiæ potestati) In ipsa proprie videat.

Deinde, quod nullus condonationem

criminum impetrare possit, nisi qui Ec-

Plal. 3. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Mat. 8. d. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Mat. 16. e. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

10. & 18. c. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1 Tim. 3. d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Mat. 24. b. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Ioa. 15. a. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

&c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Col. 2. p. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1 Tim. 3. d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Col. 2. d. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

2 Tim. 3. d. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

*Non est salus extra Ecclesiam.*

M. Vocabulum remissionis quam signifi-  
cationem habet?

**Pfal. 3 2.2. 1. 3**

10a.3.c.16.17

Ad. 1. f 38.39

& 26.d.18

Rom. 3, d. 24

25.28

Eph. 4. 8. 71 AM

Col. C. 1394

8. 2. 1951

71381801

01.05.1952

58

1915

1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 26

101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-1066-1067-1068-1069-1070-1071-1072-1073-1074-1075-1076-1077-1078-1079-1080-1081-1082-1083-1084-1085-1086-1087-1088-1089-1090-1091-1092-1093-1094-1095-1096-1097-1098-109

Page 102

Vt fuprà, &

Es 2.35.2.4.5

Ro. 5.b.8.10

Gal. 1:16

Col. c. 20. 31

2 Ti. 1. c. 9. 10

Heb. 9. d. 14.

15. 2322

44

24.8.71.01

52

Col 2 d 27

7. 5. 1941

\_\_\_\_\_

A. Quod videlicet à Deo impetret  
fidelis, vt peccata sibi ignoscat: Deus e-  
nim, Christi gratiâ qui pro peccatis satis-  
fecit, omnibus ipsi fidentibus gratiam  
dat criminum veniam, & ex damnatio-  
ne, atque iudicio ereptis, commertam  
poenam remittit.

M. Ad promerendam ergo peccatorum  
impunitatem, nonne benefactis nostris Deo  
satisfieri posse putas? nobis etiam?

**A.** Vnus omnino Christus cruciatus  
 & mortefusa, quibus est affectus, suppli-  
 cium nostris maleficiis constitutum fuit  
 atque persoluit; simulq; Deo, nostro no-  
 mine satisfecit. Solus igitur Christus ad-  
 ditum nobis ad diuinam clementiam pa-  
 tet facit. Penes nos, summo hoc munere,  
 sola ipsius bonitate beneficentiaque gra-  
 tis donatos, nihil est omnino quod ipsi  
 inuicem mercedis remunerationisue lo-  
 co vel deferamus vel referamus.

M. Nihilne erga prorsus superest à nobis prestandum, ut criminum condonationem consequamur?

A. Deus nocentibus se crimina con-  
dona-

\_\_\_\_\_



*Penitentia, eius partes.*

donaturum pollicetur, modo poeniten- Ier. 18. b. 8  
do errorem corrigant, atque deponant; Eze. 18. d. 31  
mentisque à vitæ nequitia reuocent ad c. 30. 31. 32. et  
ipsius obsequium. Quamobrem poeni 33. 34. &c.  
tentia correctioque vitæ nobis est neces- Mat. 4. c. 17  
saria, vt peccatorum impunitatem exo- Luc. 5. f. 31  
remus. Ps. 32. a. 3. 4. 5  
& 51. a. 2. 4.

*M. Poenitentia quas partes complecti-  
tur?* Pro. 18. c. 13  
Luc. 5. d. 18. 11  
1 Ioan. 1. d. 8. 9

*A.* Crimina nos primum nostra ag- Psa. 6. b. 6. 7. et  
noscere, confiteriq; coram Deo oportet; 31. b. 9. 10 et  
acerbissimo etiam animi dolore angī, 38. a. 3. 4. etc. b  
8. etc.  
pudoreque affici, quod illius maiestatem c. 17. 18. etc. et  
offenderimus: peccati præterea odium 5. c. 17  
intimum suscipere, illudque detestari at- 1 Cor. 11. g. 31  
que execrari oportet. Hic dolor à qui- 1 Cor. 7. c. 9  
busdam contritio nominatur. 10. 11. &c.  
Mat. 27. a. 3. 4  
&c.

*M. Ecquid amplius?*

*A.* Ne ex doloris magnitudine des- 2 co. 1. b. 5. 7. 8  
peratio animos nostros occupet, fides e- Luc. 7. f. 38. g  
os consolatione sua sustentat, quæ veniæ 47. &c. et 15 d  
à Deo peccatis nostris per Christum ser- 18. 20. 21. et  
uatore[m] impetrandæ bonam certamq; 18. c. 13. 4  
spem ostendit. Atque istuc est, quod pec- et 13. d. 42. 43  
catorum remissionem nos credere testifi- 44. 47  
camur. Act. 1. f. 37. 38  
et 3. d. 19. et  
15. f. 30. 31

*M. An in tantam formidinem, atque  
in* 1 Ti. 1. c. 15. 16

*in hac augustias, adductus homo, se ipse eripere valet.*  
**A.** Nequaquam. Solus namq; Deus hominem ab omni spe directum corroboret, prostratum & jacentem excitat, & in spem salutis restituit, cuius solius virtute peccator ad eam, quam memoravi fiduciam, sensumque atque cogitationem reuocatur.

**M.** *Reliqua Symboli iam reconfitebor.*  
**A.** Credo resurrectionem carnis, & vitam æternam.  
**M.** *De istis perpanca sciscitator; quod quadam de illis, cum de supremo iudicio ageres, supra dixeris. Quorsum demum hæc, aut, quamobrem creduntur?*

**A.** Quamuis humanas animas indissolubiles & æternas esse persuasum sit; mentes tamen in nobis omnino conciderent, si existimarem corpora nostra morte in nihilum interitura: ex alterius enim nostri partis desiderio laborantes, perfecto gaudio atque immortalitate, nullo vnquam tempore plene potiremur. Proinde nobis citò persuadeamus, non animas tantum nostras, quum hanc vitam deserimus, a corporum con-  
 sociatione

sociatione solutas, sinceratasque incorruptas sursum continuo in coelum ad Christum ferri: sed corpora etiam nostra, omni liberata corruptione, & in feliciorē vitæ conditionem reuocata, cū animis iterum suis socianda, & instar corporis Christi splendida futura: atque ita ad perfectam beatitudinis absolutionem integri perueniemus, immortalī vitā, sempiternaque felicitate in perpetuum perfruentes.

*M. Mortem ergo corporis pijs pertimescendam non esse putas?*

*A.* Certē præceptor. Est enim nobis persuasissimum, non esse mortem rerum delectricem, quæ omnia omnino perdit ac perimit, verum ducem nobis in coelum esse, qui cursum nostrum ad placidam, quietam, felicem, perpetuamque vitam dirigit.

*M. Cum verò Symboli, hoc est, summa fidei Christianæ declarationem iam absolueris, narra mihi, quem fructum ex ista fide percipimus?*

*A.* Ex eā iusticiam in conspectu Dei consequimur, quā vitæ sempiternæ hereditatem adimus.

*M. Nonne*

Rom. 8. b. 11  
1 Cor. 15. f. 42  
&c. g. 53. &c.  
Phil. 3. d. 21  
2 Cor. 5. a. 1. 2  
1 Thes. 4. c. 13  
14. &c.

Vt supra &c.  
Luc 23. f. 41  
Ioan. 18. c. 25  
&c.  
Phil. 1. c. 21. 23  
&c.  
Apoc. 14. d. 13

Rom. 2. c. 13  
23. etc.  
Gal. 3. c. 16. etc

*Fidei fructus iustitia. Non legi satisfecit.*

**M.** *Nonne igitur sanctitas, quam diuino muneri tribuimus, vitam inter homines honestas & innocentiam nos Deo integros exhibet?*

**A.** *Istuc antea sub legis explicationem alijsque item locis, breuiter attigi. Summa autem, si ex legum diuinarum præscripto vitam quis sanctè agere omnino posset. jure ille, bonorum operum ratione, justus haberetur; sed quia ab illa perfectione nostra omnium vita longissime aberrat, scelerumque nostrorum conscientiam conuicti, animis succumbimus, aliam sequi rationem, viam indagare aliam debemus, quàm in gratiam cum Deo reducamur, quam nostris in ipsum promeritis.*

**M.** *Quenam ea est?*

**A.** *Vnum presidium reliquum est, diuina per Christum clementia, quàm nullum omnino ad opera nostra, meritaue respectum habens, gratuita nos propter Christum charitate amplectitur, non criminum modò nostrorum veniam, sed & justiciam Christi, per fidem in ipsum, ita nobis tribuens, ut per eam, haud aliter ac si nostra esset, gratiosi apud ipsum simus*

Rom. 8. 1. 11.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

1. Cor. 1. 7. 8.

*Dei clement. nostra iusti. accep. referenda.*

simus. Dei igitur in Christo misericordiae vniuersam nostram iustitiam acceptam referri oportet.

M. *Quomodo rem sic se habere cognoscimus?*

A. Ex Euangelio, in quo diuina promissa nobis Christi nomine facta continentur, quibus cum fidem tribuimus, hoc est, plane penitusque persuasum habemus de diuina erga nos bonitate, quæ admodum antea in toto Symbolo est explicatum; iustius, quam memorauimus iustitiæ quasi possessionem occupamus.

Rom. 4. b. 9. 11  
c. 14. 16. d. 30.  
Gal. 2. c. 16. d.  
20. et 3. b. 11  
Heb. 10. g. 38  
&c.

M. *Non igitur affirmas fidem precipuam esse huius iustitiæ causam. ita ut propter illius merita Dei iudicio iusti censeamur?*

A. Nihil minus: nam illud esset fides in Christi locum supponere. Verum hæc iustitia primum à diuina clementia, ut à fonte, fluit, unde riuus ad nos per Christum deducuntur: per Euangelium verò defertur, nos autem eam fide, tanquam manu apprehendimus. Itaque fides non origo, sed instrumentum est iustitiæ, quia videlicet Christum qui est iustitia nostra, cōplectitur, vniculis nos

Eph. 1. a. 4. 5. 6  
&c. et 2. a. 4. et  
Tit. 3. b. 4. 5. 6  
Mar. 1. b. 14. 15  
Ioan. 1. b. 12  
Ro. 3. d. 12. &c.  
et 4. c. 16. d. 29  
&c.  
1 Cor. 1. d. 30  
Heb. 9. d. 4 &c.

*Christus iustitia. Fides instrumentum.*

ita arctis cum Christo constringens, ut  
is omnia sua bona nobiscum per ipsam  
communicet.

*M. Verum cui hac fides adest, illi deesse  
bona opera possunt?*

Rom. 6. a. 4. et

7. b. 6. et 8. a. 2

& c. b. 9. 10. & c

2 Cor. 1. c. 17

Eph. 2. c. 15

et 4. d. 23. 24

Col. 3. b. 9. 10

*A. Minimè. Nam fide Christum com-  
plectimur, qui nos non solum à delictis  
morteq; liberos reddit, & cum Deo re-  
conciliat, verum etiam diuino spiritus  
sancti numine, ac potestate, de integro  
nos generat, & renocat ad integritatis  
pietatisq; desiderium atq; curam, quam  
nos vitæ nouitatem nominamus.*

Rom. 5. a. 1. 2

1 Cor. 13. a. 2

Eph. 3. d. 17

Iac. 2. d. 20

1 Pet. 1. d. 19.

21. & c.

*M. Iustitiam igitur, fidemq; & bona o-  
pera naturalē quandam inter se coniunctionē  
habere affirmas, ob eamque causam non ma-  
gis esse disiungenda, quam Christus, eorum  
in nobis effector, a se ipso est separandus?*

*A. Verissimum est.*

*M. Ista ergo Fidei explicatio humanos a-  
nimos ab operibus officijsq; pietatis minimè a-  
necat?*

Psal. 1. a. 3

Mat 7. 17. 18

et 12. d. 33. 35

Ro. 6. a. 1. 2. 3

4. & c.

*A. Nequaquam: bona enim opera,  
fidei, ut stirpi suæ inhaerent. Fides igitur  
mentes nostras in studio vitæ cum virtu-  
te colendæ adeo non reddit hebetes, ut  
illarum potius aciem ad id quam maxi-*

*mè*

*Fides non est sine bonis operibus.*

mè exacuatur: planeque in numero verè Gal. 5. a. 6  
fidelium non est habendus, nisi qui, quā Eph. 3. c. 17  
tum viribus eniti potest, & vitissimū Col. 2. a. 6. 7  
bus repugnat, & ad omnes virtutes aspirat, ita se perpetuò gerēs, ut qui vitam suā  
rationem a se esse repetendam intelligat.

M. *Aperitè igitur discito, qua ratione actiones nostræ Deo placeant, & quomodo ille eas remuneret.*

A. In officijs pietatis duæ res sunt Deu. 4. c. 1. 2  
maximè necessariae: Prior, ut exagamus & 5. d. 3. 1. 3. 2  
quæ jure diuino præcipiuntur: altera, ut & c.  
in illis obeundis cum animum fidemq; Mar. 7. b. 6. 7.  
præstemus quam a nobis Deus requirit. 8. 9. et 10. c. 17  
Neque enim vlla siue opera, siue consilia & c. 19  
Deo gratæ esse queunt, nisi fide commen- Joa. 14. b. 15. c  
duntur. 21. 23. et 15.  
b. 10

M. *Si ergo & eadem illa bona opera, ea- Ro. 8. f. 3. 1. 3. 2  
que etiam fide ac mente, quam Deus nobis & 14. d. 23  
præsumit, faciamus; quare, operum piorum Heb. 11. b. 5  
merito, in iustorum numero habendi non sumus?*

A. Iustitiam, quam Deus approbat, Luc. 1. 8. c. 11  
plane cumulateque perfectam, juri di- 12. 14  
uino usque quaque congruentem esse o- Rom. 3. c. 20  
portet; ac nostra opera etiam absolutis & 4. 3. 2  
fima longè multumque à legis diuinæ Io. 4. d. 18. 19  
& 15. b. 14. 15



*Doctrina de fide non auocat a bonis oper.*

& 25. b. 4. 5. 6 præscriptione discrepant, plurimisque  
Esay 6. a. 4. b. 6 de causis tum acculanda sunt, tum con-  
Psäl. 143. a. 2 demnanda: Proinde iusti censerī diuino  
iudicio, factorum nostrorum ratione, ne-  
quaquam possumus.

*M. Verū ista declaratio hominum in-  
terim mentes à sanctitatis studijs auertere;  
aut si non remissiores negligentioresque in ob-  
eundis virtutis muneribus, at minus sultem  
adea hilares atque impigras facere videtur?*

Gal. 2. 2. c. 16  
Mat. 1. b. 16  
1 Pet. 2. c. 12

*A. Nullo modo: edocuerunt enim  
nos sacræ literæ, quod quēmadmodum  
vitiosæ nostræ actiones Deum ignomi-  
niā afficiunt, ita bona opera nostra illius  
honorī inseruiunt: nullius igitur infero-  
rum damnationisq; terror, nulla Cœli  
gaudiorumq; omnium expectatio, nos  
vel à vitiis adeo auocare, vel ad rectē fa-  
ciendum allicere deberet, æque atq; for-  
mido contumeliam aliquam maiestati  
diuinæ imponendi, studiumque amplifi-  
candæ illius gloriæ, quam supra omnia  
semper magnificare oportet. Nam si-  
cuti peccati pestis, est ob eam rem maxi-  
mè horribilis, quod Deo, & ejus sacro-  
sancto verbo sit dedecori; ita virtutis  
summa*

Rom. 8. d. 14  
1 Tim 6. 3. 1  
Tit. 2. a. 5  
3 Pet. 2. a. 2

summa laus decusq; in eo consistit, quòd Deo per illum honos habeatur. Præterea opera bona proximis nostris tum re-  
ipsa, tum etiam exemplo prosunt: Diuini-  
nique erga nos amoris, nostræque pari-  
ter in Deum gratitudinis, dum ejus præ-  
ceptis paremus, clara indicia ostendunt;  
fidei item, ut vnâ salutis etiam nostræ sig-  
na patefaciunt. Non ergo inania nulliq;  
prorsus vsui esse bona opera censebimus  
propterea quòd iustitiam ex illis non a-  
dipiscamur.

Mat. 5. b. 16  
1 Pet. 2. 12.  
Mat. 2. d. 23.  
&c. et  
10. b. 14. 15. c.  
21. 23. & 15  
10  
Phil. 2. b. 12  
2 Pet. 2. c. 9. 19  
&c.

*M. Verum cum opera nostra vel optima, ut ipse asseris, imperfecta sint, quomodo Deo, cuius iustitia est perfectio ipsa, accepta esse possunt?*

*A.* Fides est, quæ Deum operibus nostris facit beneuolum, dum persuasum habet, cum legibus nos & iudiciali Iure persequuturum non esse, nec factorum nostrorum rationem strictè à nobis re-  
petiturum, atque acerrima Iustitiæ suæ normâ ea examinaturum esse: verum  
cunctis eorum defectibus condonatis, Christi gratia, ut plenè perfecta esse ac-  
cepturum.

Ro. 9. f. 31. 32  
Gal. 5. a. 6  
Heb. 11. a. 4. 6  
&c. totum.  
Psal. 130. 2. 3  
11. et 143. 2. 2

*M. Quando igitur Deus per fidem,*

*Opera per fidem Deo grata: fides Dei donum.*

*tum ut iusti habeamur, nobis largitur; tum opera eorum nostra per eam sine offensione accipit: narra mihi, ingenitamne natura virtutem, an gratuitum dei munus esse fidem existimas?*

Mat. 16. c. 17

Mat. 9. c. 23.

24.

Ioan. 9. g. 38.

39.

1. Pet. 1. d. 21.

Luc. 14. c. 24.

27. g. 45. 46

Ro. 10. b, 8. c.

14. d. 16.

Col. 1. b. 9

1 Tim. 2. a. 7

Luc. 17. a. 5

*A. Donum Dei, idque eximium certè atque præcellens, fides est, Nam Deus nos verbo suo instituens, & mentibus nostris sancti spiritus sui lumen clarissimum præterens, aptos nos efficit ad ea discenda credēdaque; quæ alioquin obscuræ intelligentiæ nostræ vis nullo modo capere posset. Quod percipientes Apostoli, à domino precantur, ut fidem ipsis adaugeat.*

*M. In tempore ipso in precationis mentionem incidisti: Postquam enim legis diuinæ Symbolique, hoc est, professionis fidei Christianæ declaratio est à te iam perfecta; superest ut proximo loco de oratione, gratiarumque actione dicatur. In expositione verò orationis quæ est seruanda distributio?*

*A. Hæc, nisi aliter tibi visum fuerit, magister: ut primum à quo: deinde, qua fidentia: tertio, quo mentis affectu: postremo, quid sit precandum, declaratur.*

*M. Principio igitur narra mihi, quem putes*

*putes precibus appellandum esse?*

A. Vnum Deum, præterea neminem.

M. *Quamobrem?*

A. Quoniam Deus, vitam, præsidium, Psa. 17. b. 7.  
salutem nostram, bonaque vniuersa so- & c. 28. & 46.  
lus in potestate ditioneq; sua tenet; par & 78. & 104.  
est vt omnia quæ nobis opus erunt ab il- & 107. totum  
lo postulemus, expectemus, & vt in cun-  
ctis periculis in eius tutelam perfugium  
habeamus.

M. *Quare diuos sine pios homines, qui  
ex hac vita migrarunt, aut etiam angelos non  
precabimur?*

A. Quia Deus nostram sui solius im- Psa. 50. c. 15.  
plorationem, vt cultum qui ad ipsius ma- et 89. b. 26.  
jestatem propriè & priuatim spectat, re- Ioa. 16. c. 23.  
quirat, quam non licet alteri cuiquam at- 24.  
tribuere. Esay 48. b. 11

M. *Ecquid præterea?*

A. Si in precatione aliū aliquem præ- Rom. 10. b. 8.  
ter solum Deum appellaremus, sine au- 14. d. 16. 17. et  
thentitate verbi diuini, & quod conse- 14. d. 23  
quens est, sine fide, quæ verbo Dei niti- Heb. 11. b. 9.  
tur, id faceremus: quod facere, non esset  
Dei numini pietatem tribuere, sed in e-  
jus grauem ioffensionem incurrere.

M. *Perge nunc exponere, qua fidentia*

*F 4 mortales*

*Qua fiducia precandum.*

*mortales miselli, qui multis modis sumus indignissimi, Deum immortalis gloria praeclentem compellare audeamus.*

**Psal. 79. b. 8. 9** *A.* Precaturi, non in Dei conspectu insolenter nos damus, quasi promeriti ut exaudiamur: verum nostram indignitatem agnoscentes, Christi Meditatoris nomine aditum habemus; quo deprecatore, diuinæ majestatis beneuolentiam nobis non esse defuturam confidimus.

**Dan. 9. c. 18**  
**Io. 14. h. 13. et 16. c. 23. 24**  
**Eph. 2. d. 18.**  
**2 Tim. 2. b. 5**  
**Heb. 4. d. 14. 15 et 10. d. 19. 22**  
**Ma. 2. c. 21. 23**  
**Ma. 11. d. 32**  
**34**  
*M.* *Qua ratione in hanc quam dicis, spem adducere?*

**Io. 14. b. 13.** *A.* Promissis diuinis nobis in sacris et 19. c. 23. 24 literis per Christum factis fidem habeo, nihil dubitans quæcunque certa fide à Deo Patre Christi nomine precamur, quin ea, quantum quidem nobis conducet, exoraturi simus.

**Iac. 1. a. 6. 7. & 4. 2. 3**  
*M.* *Iam quo mentis sensu Deus implorandus sit declara.*

**Pf. 6. & 38. totus. & 50. c. 15** *A.* Si miseriarum scelerumque notitiorum, quæ nos opprimunt recordatio, & 114. totus. acerbißimos, ita uti par est, animorum & 8. d. 22. 23. dolores nobis commoueat; fieri aliter c. 26. & 12. c. 12 non potest quin omnibus exoptemus 2 Co. 3. b. 4. 5 votis, ut ex illa conscientiae sollicitudine, Luc. 18 a. 15. 7 quæ nos ita vexat, cripiamur; atque ita  
**Eph. 6. c. 18**  
**omni**

*Quo mentis adore precandam.*

omni obsecratione, obtestatione, sum- Col. 4.2.12  
moq; mentis ardore, diuinam misericor- 1 Tim. 2.2.1  
diam & auxilium efflagitabimus.

**M.** *In precatione igitur verba solum ex ore fundere, satis non erit?*

**A.** Pollicetur dominus se propè ad- Psal. 34. c. 15  
futurum, auxiliumq; laturum ijs solum et 145. c. 18. 19  
qui vere ipsum, hoc est, memori mente 1 Cor. 14. b. 7  
implorant, eorum enim vota sibi per- c. 11. 14. 15  
grata esse: quamobrem necessarium est  
eam orationem, qua in præcatione uti-  
mur, nobis esse cognitam, ut lingua atq;  
mens yno consensu jungantur.

**M.** *Fasne est, quacunque, quorum desi- derio aliquo tenemur, à Deo precari?*

**A.** Deus prohibeat, ut Christiani ho- Mat 7. b. 11.  
mines Christi nomine quicquam à Deo et 20. b. 22.  
postulent, quod sit contra Dei & Christi Ioan. 16. c. 23  
voluntatem, atque ita & indignum sit 24  
quod largiatur Deus, & nobis etiam ac- Iac. 4. a. 3  
cipere perniciosum. Quà ob causam, ne 1 Ioan. 5. c. 14  
affectuione animi impulsi inconsideratè 15  
in precatione aberremus, certa nobis  
formula regulaq; est ab ipso Christo ex-  
pressa, ad quam preces nostras perpetuò  
debemus accommodare.

**M.** *Quanam ea est?*

**A.** Eadem

*Qui precandum. Dominica oratio.*

Mat. 6. b. 9. 10  
&c.

Luc. 11. a. 1. 2  
&c.

*A.* Eadem nimirum ipsa, quam diuinus ille præceptor auditoribus suis, nobisque per eos vniuersis præscripsit: in qua cuncta, quæ à Deo postulari licet, quæque nobis impetrare expedit, breuiter comprehensa perpaucis sententijs complexus est, quæ precatio de Conditoris nomine, *Dominica* nuncupatur. Si igitur cœlestem magistrum, diuina voce præmonentem audiemus, haud vnquam à precationis rectæ præscripto deerrabimus.

*M. Dominicam igitur precationem pronuncia.*

Mat. 6. b. 9. &c  
Luc. 11. a. 2.  
&c.

*A.* Precaturi, inquit Dominus, ita loquimini: Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Veniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo sic etiam in terrâ. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Quia tuum est regnum, & potentia, & gloria, in sæcula. *Amen.*

*M. An existimas nos ista ad verbum expressa semper debere recitare, ita vt uno verbo*



*Dominica precatio, acuius sensu non aberrand.  
verbo aberrare non liceat?*

*A.* Licitum est sine vlla dubitatione,  
verbis aliis Deo preces adhibere, si mo-  
do a precationis huius sensu non decli-  
nemus, eaque fiducia atque mente, quam  
ante dixi, Deum impiolemus.

*M.* Quot sunt dominica precationis par-  
tes?

*A.* Postulata quidem sex, aut vt qui-  
dam partiuntur, septem complectitur;  
ex duabus tamen vniuersis partibus con- *Partes domini-  
ca precationis.*  
stat: ex quibus, vna priores tres postula-  
tiones continens, ad diuinam gloriam  
directio spectat: altera ad nostram pecu-  
liariter vtilitatem attinet, & tres aut qua-  
tuor posteriores petitiones comprehen-  
dit.

*M.* Cur Deum ita nominatim compellas,  
dicens, Pater noster?

*A.* Quoniam non vt absenti, surdo- *Psa. 33. b. 13  
14 & 34. c. 15  
17. 18. & 49. b  
9. 10. 11. &  
139. a. 1. 2. & c.  
& 145. c. 18.*  
ue verba facio, sed Deum patrem, vt prae-  
sentem inuoco, pro certo habens, preces  
illum meas audire: nequicquam enim a-  
lioquin opem ab eo peterem.

*M.* Verba sigillatim paulo accuratius ex-  
citantur: Deum quare nuncupas Patris no-  
mine?

*A.* Quia

3

*Domi. precas. partes. Deus praesens. Pater.*

Mat. 21. c. 21

22

Mar. 11 d. 22.

23. 24.

Ioan. 16. c. 23.

24.

Heb. 10. d. 10.

22. 23.

Iac. 1. 3. 6. 7

Ro. 8. c. 15. 16

Gal. 4. a. 6

Ma. 7. b. 7. 11

*A.* Quia rectè precandi fundamentum, vt superius diximus, in exorandi spe firma positum est; voluit Deus suauissimo nos patris vocabulo ipsum appellare, vt fidenter ad se, sui que auxilii summa cum expectatione, haud aliter ac suum filii parentem assolent, accedere-  
mus immo vt sæpe tam multò meliore, quam vlli liberi de naturali patre habere possunt, ipsum adeamus; quam longè Deus cœlestis ille pater, potestate, bonitate, propensa que ad iuuandum voluntate, terrestribus parentibus vniuersis excellit.

*M.* Nunquid nos aliud commonefacit patrem hoc nomen?

Luc. 11. b. 9. 13

Mal. 1. b. 6

Mar. 16. d. 39

42.

*A.* Vt in precando debitam à liberis Patri cœlesti pietatem, honorem, obsequium præstemus, eoq; animo, qui filii Dei conuenit, affecti simus.

*M.* Quare Deum promiscuè nostrum Patrem, potius quàm tuum propriè nominas?

Psal. 22. a. 1. 2

Rom. 1. a. 8

1 Cor. 1. a. 4

Rom. 2. b. 4.

5. c. 10. d. 16

*A.* Pio cuique licitum esse fateor Deum appellare suum: is tamen amoris inter Christianos ardor esse deberet, vt vnusquisque, quod ad omnium commu-

ne

ne commodum attinet, spectaret : quam 1 Cor. 10. 32. 4  
ob causam, in vniuersa ista postulatione et 13. a. 5 et 12  
nihil à reliquis separatim, verum publi- b. 13. &c. c. 21  
co cunctorum nomine omnia efflagi- &c. d. 25. 26  
tantur. etc.

*M. Ecquid amplius ?*

*A.* Diuites & optimates commonefi- Mal 2. b. 10  
unt, ne pauperes humilioresq; contem- Ioan. 8. c. 41  
nant, sed vt eos tanquam germanos fra- Eph. 4. a. 5. 6  
tres, beneuolentiâ complectantur, qui- Iac. 2. a. 1. 2. 3  
bus Deus filiorum honorem tribuere De. 10. c. 7. &c  
non dedignatur. Rursum verò tenuissi- Ps. 10. c. 17. 18  
mi quiq; miselliq; homines, qui in hac et 68. a. 5. 6. et  
vitâ maximè neglecti esse solent, hac in- 49. b. 6. 7. 8  
terea spe mentes suas possunt recreare,  
quòd patrem in cœlo summa præditum  
potestate, sibi que beneuolentissimum  
habeant.

*M. Quare Deum ais in cœlo esse ?*

*A.* Propterea quòd credam Deum in Psal. 11. b. 4. 5  
semperternæ & foelicissimæ beatitudinis etc. et 20. b. 6. et  
excelsissimo gradu, cœlique quasi arce al- 33. b. 13. 14. et  
tissima imperium gerentem, rerum simul 33. a. 4. 5. 6. &c  
omnium præpotentem esse, & supera, 115. a. 3.  
suâ, conspectuque posita, intelligere at-  
que gubernare.

*M. Ec-*

*Deus, paternoster, in cælo est.*

*M. Ecquid præterea?*

Col. 3. a. 1. & c.

Rom. 1. c. 17.

Eph. 1. c. 14. d.

18

Heb. 9. d. 15

1 Pet. 1. a. 3. 4

*A. Monemur ne quicquam Deo non dignum postulemus, sed ut cœlestem patrem alloquentes, mentes a terrâ reduc- q; terrenis exuscitemus atq; auocemus; superaue & cœlestia meditantes, sceli- cissimam illam parentis nostri beatitudi- nem, cœlumque, ut paternam per Chri- stum hæreditatem, summa cupiditate ex- petamus.*

*M. Aperto igitur nobis nunc iam feliciter vestibulo hoc primo, ingressioneq; ad præ- candum, perge ad primum petitionem.*

*A. Principio petimus, ut Deus homi- nē sanctificetur.*

Ios. 24. a. 14 d

23

Psal. 89. a. 5 6

& c.

Psa. 96. 3. 1. 2

3. & c. & 97. b.

79. & 113. &

124. & 135.

toto.

Io. 4. c. 23. 24

Rom. 1. c. 22.

& 11. c. 30. &

16. d. 17

1 Cor. 10. g. 31

Ep. 3. d. 20. 21

1 Tim. 1. d. 17

*M. Hoc quam habet sententiam?*

*A. Postulamus primum, ut diuinum nomen mortalibus quam maxime cog- nitum manifestumque reddatur, ejusque honor atq; decus ubiq; terrarum & gen- tium, ita ut contuenit, illustretur. Vique fictorum futiliumq; deorum nominibus prorsus obliteratis & abolitis, solius dei cœlestis Patris diuinum nomen atque maiestas in honore habeatur, atque ab omnibus omnium ætatum hominibus, ubicunque locorum atque gentium, pu- ris*

ris integrisque mentibus imploretur.

M. *Quid adhuc superest?*

A. Optamus, ne in sacrosanctum Dei  
nomen ob aliqua delicta nostra maledi-  
cta conferantur, illiq; quasi infamia quæ-  
dam inferatur: sed ut potius per nostram  
in Deum religionem, beneficentiamque  
erga homines, diuinum nomen omni  
laude cumuletur.

M. *Perge porro.*

A. Proximo loco postulamus, ut Dei  
regnum adueniat, hoc est, ne diuinam  
fui verbi, atque Euangelij Christi verita-  
tem, per quam in innocentium piorum-  
que hominum cordibus Deus regnat,  
obscura caligine tectam latere patiatur:  
sed ut ejus noticia mortalibus in dies cla-  
rius illucescat, cœlesti eos doctrinâ eru-  
diens: Optamusque, ut Deus se velit op-  
ponere versutis fallacijs, & frangere atq;  
extinguere furentes impetus Satanæ, sce-  
leratorumque hominum, qui veritatem  
vel commentitijs fabulis obscurare, vel  
fœuitia oppressam radicibus tollere moli-  
untur.

M. *Prosequere.*

A. Oramus, ut Deus per sacrum suum  
spiri-

Esay 52.25

Ez. 36. d. 20. 21

Rom. 2. d. 24

Mar. 5. c. 16

2 Th. 1. d. 11.

12.

Mar. 9. d. 38. et

24. b. 14. et.

28. d. 19. 20

Lu. 4. c. 18. 19

Io. 17. c. 17.

20

2 Cor. 3. d. 15

16. et 4. & c.

Ep. 6. c. 18. 19

2 Thes. 3. a. 1

Mat. 13. d. 25

c. 38. 39. et 15

a. 1. 3. 5. 6. & c.

Mar. 7. a. 3. 4

etc. b. 7. 8. 9.

& c.

Ioan. 16. a. 2. 3

etc. et 17. b. 14.

15

Eph. 3. b. 21  
Lu. 22. d. 31.  
32  
Rom. 6. b. 12  
&c. et 8. a. 5. b.  
9. etc. et 16. c.  
20  
Gal. 5. c. 25.  
26. etc.  
1 Pet. 5. c. 8. 9  
Mat. 25. c. 54 d  
41. 46  
Rom 8. c. 16  
17. 18.

Spiritum illustrare & moderari velit mē-  
tes omnium qui sunt de ipsius ecclesia,  
in qua, vt in regno suo, propriè domi-  
natur; eosque, vt suos milites, ope atq;  
virtute sua roborare velit, quo itrenuè  
contra diabolum, mundum, appetitusq;  
vitiosos arma capere possint, illisque de-  
uictis, Dei in terris imperium dilatare &  
ad extermum, omnibus ipsius pariter at-  
que nostris hostibus conculcatis atque  
protritis, Deus vniuersa sub ditionem  
dominationemque suam subjungat, glo-  
riolissimeque triumphum agat, & nos e-  
itam vt suos per Christum liberos atque  
hæredes, sempiterni tandem sui regni  
participes faciat.

*M. Quid est deincepi in oratione domi-  
nica?*

Psal. 40. b. 8  
Mat 26. d. 39  
42  
Ioa. 5. d. 30 et.  
6. d. 38  
Eph. 6. a. 1

*A. Dei voluntas fiat: par enim est; vt  
liberi ad parentum arbitrium totos se ac-  
commodent, non è contrario, vt paren-  
tes filiorum arbitratu viuant.*

*M. Quare adiungis, vt in terrâ fiat,  
itidem ac in cælo, Dei voluntas?*

Rom. 8. a. 5. 7  
etc.

*A. Quum terrenorum hominum ani-  
mi varijs ardentes desiderijs, ad ea expe-  
tenda perficiendaque concitentur, quæ  
Deum*

*Petitio 3. Dei voluntas.*

Deum grauissime offendunt : precamur Ro. 8. 2. 1. 5. b  
vt diuino Spiritus sui instinctu nostras 9. 1. & c. 14.  
omnium mentes ad maiestatis suae nu- 15. & c.  
tum ita totas conuertere, atque formare 1 Cor. 2. 2. 12  
velit, vt nihil vnquam quod sit contra etc. et d. 16  
diuinam ipsius voluntatem, appetamus Act. 21. c. 14  
aut exoptemus. 1 Pet. 3. 2. 7. et  
4. c. 12. 13. etc.

*M. Pergo?*

*A. Oramus etiam, vt quaecunque no-*  
*bis de diuina voluntate obuenire ani-*  
*maduerimus, ea non tantum tolerare,*  
*sed & libenter etiam feramus, & perfera-*  
*mus. Præterea, quia angelipsum, coelestes*  
*illæ mætes, præclarissima item astra, Sol,*  
*Luna, cæteraq; Sydera ab ipso condita,*  
*diuinæ ejus voluntati assidue obtempe-*  
*rent, optamus, vt vniuersi in terris mor-*  
*tales exemplar hoc obedientiæ, nobis an-*  
*te oculos in cælo propositum, imitantes,*  
*maiestatis suæ nutum intueamur, nosque*  
*totos ad illū accomodemus, vt quem-*  
*admodum in cælo, ita & in terra nullus*  
*reperiatur, qui sacro sanctæ Dei volunta-*  
*ti aduersetur aut reclamet.*

*M. Et quid amplius?*

*A. Quando Deus voluntatem suā in*  
*sacris litteris aperuissime declarauit, quod*

**G**

etiam

Deu 4. 1. et

5. c. 31. et 28

b. 24



Mat. 7. c. 11. & etiam vocabulo Testamenti, hoc est, Su-  
12. d. 50. & 15 premæ suæ voluntatis eas nuncupans,  
2. 3. & c. clare, indicauit, minimè est dubitandum  
2 Cor. 3. b. 6. eos, qui de scripturarum sententiâ disce-  
14. dunt, à Dei etiâ sensu omnino aberrare.  
Ga. 3. c. 15. 17

*M. Quando ad ea, quæ quesita sunt de  
priori Dominica precationis parte, quæ tres  
illa petitiones ad diuinam gloriam proprie  
spectantes continentur, satis iam respondisti,  
ad posteriorem nunc partem quæ ad res nobis  
utiles respectum habet, commodè transibi-  
mus.*

*A. Posterioris partis primum postu-  
latum est, Panem nostrum quotidianum  
da nobis hodiè.*

*M. Panis vocabulum quid significat ?*

Psa. 104. c. 15. d *A. Non ea solum quæ victum nobis*  
27. & 105. b. 6 *vestitumq; necessarium subministrant,*  
10 11. & c. & *sed & alia vniuersa quæ ad subsidia con-*  
144. c. 10. 11 *seruationemque vitæ, & ad ætatem qui-*  
& c. 145. c. 14 *eram ac sine formidine traducendam ne-*  
15. 16. *cessario pertinent.*

*M. Numquid præterea nobis suggerit no-  
men panis.*

Psal. 78. c. 18 *A. Ne ad delicias epularum lautis-*  
& c. d. 29. 30. *sima quæque, neue magni vestimenta*  
106. c. 14. 15 *pretij, aut sumptuosum apparatus, vo-*  
*luptatis*

*Petitis q. victus & necessaria omnia.*

Superatis causa, sollicitè consecretemur, ac Mat. 6. d. 19  
congeramus, sed ut laetitiam luxuriam &c.  
que aspernantes, modico, temperato, & Luc. 16. 10. &c  
salutari victu, cultuq; paruo & commo- 1 Cor. 10. b. 6  
do contenti simus. 1 Ti. 6. b. 7. 8. 9  
Heb. 13. a. 5

*M. Quia ratione panem vocas nostrum,  
quum enim à Deo tibi donari flagites?*

*A. Dei dono nostrum efficitur, quum ip- Mat. 7. b. 7. 8  
se cum, meritis licet nostris non debitum 1 Cor. 4. b. 7  
in singulos dies ad vescendum nobis lar- 1 Tim. 6. d. 17  
gitur. Iac. 2. c. 17*

*M. An ob aliam aliquam causam nostrum  
panis nuncupatur?*

*A. Commonefacit nos hoc vocabu- Gen. 3. d. 19  
lum, ut victus quærendi causa in labori- Eph. 4. d. 28  
bus nos corporis exerceamus, aut alijs c- 2 The. 3. b. 8.  
um bonis modis justè nobis acquira- c. 10. 11. 12.  
mus; utq; eo contenti, nunquam alienū  
quicquam avarè aut dolosè aucupemur.*

*M. Quando ut industria nostra victum  
comparemus Deum nobis mandanti, quare  
panem ab illo petis?*

*A. Quia inutiliter tempus ætatis om- Psal. 127. a. 1. 2  
ne laboriosè sollicitèque contereremus, 1 Cor. 3. b. 6  
nisi sedulitas nostra Dei munere prospe-  
ros exitus consequatur.*

*Dei munere prospera sunt prima.*

**MI.** Opulentosue vitam homines diuini  
copiisque omnibus affluunt, vultum quædi-  
am a Deo postulare debere pauper?

**Dant** 1.1.3

**Psa.** 74.b.9.10

**& 78.d.29.30**

**Lu.** 1.2.53. &

**4.2.4. & 12.c.**

**35.**

**1 Tim.** 6.d.17

**Apoc.** 3.d.17

**A.** Ne quicquam rerum omnium, quas  
natura desiderat, abundantiam compa-  
rabimus, nisi diuina virtute saluati no-  
bis vitalesque fiant. Quia etiam de causa,  
post eam quoque, ut cibum quodi-  
anum, quo iam vsi sumus, Deus nobis  
largiatur, hoc est, ut eum vitalem nobis,  
salutaremque faciat, precamur.

**M.** Quare hæc verba quotidianum &  
hodie adiunguntur?

**Mat.** 6.d.26. &

**c.24.**

**Luc.** 10.g.40

**Phil.** 4.b.6

**1 Ti.** 6.c.9.10

**1 Pet.** 5.b.7

**A.** Ut a curis & auaritate omni ab-  
horrentes, studioque munera nostra ex-  
equentes, a beneficentissimo ea parente  
quotidie flagitemus, ad quæ illi quoti-  
die largienda promptissimus esse solet.

**MI.** Perge ad reliqua.

**A.** Quinto postulatu peccatorum no-  
bis veniam a Deo dari petimus.

**M.** Estne hæc venia omnibus necessario  
petenda?

**A.** Omnino: nemo enim omnium  
hominum reperiri potest, qui non cre-  
bro a debito officio declinet, sæpenu-  
meroque in diuini numinis grauior of-  
fensi-

**Psal.** 14.2.1.3

**& 53.2.1.2.3**

**Rom.** 3.b.10

**11. & c.d. 23**



*Venia omnib. necessaria. Ignoscenda alijs.*

Nam, qui vt clementiâ in alios utatur, in animû inducere non potest, eadem summijuris norma sententia de illo sine vlla venia feretur.

*M. Annon ergo nostra lentitas à Deo promereri vt nobis ignoscat, aut quaedam quasi gratia illi relata videri possit?*

Rom. 3. d. 14

23. & 11. 2. 5

6

Gal. 3. 14

*A. Nequaquam: gratuito enim tum Deus veniâ non daret, neq; solus Christus supplicio suo peccata nostra expiasset, pro quibus nemo aliud vlla re alia compensare, aut Deo quicquam retribuere potest.*

Mat. 12. d. 42

44 45

Ioan. 5. b. 14

& 8. b. 21

2 Pet. 2. d. 20

21. 22

Mat. 10. b. 26

& c. & 16. d. 41

Lu. 22. d. 31

32

1 Cor. 1. d. 27

& c.

2 Cor. 11. 2.

13

Eph. 6. b. 10

11. 12 & c.

Iac. 1. b. 14. et

3. 2. 1

*M. Transcramus iam ad sextam postulationem, quod quidam induo parimur.*

*A. Eo petimus, Ne nos inducat in tentationem, sed à malo liberet.*

*M. Quare ita precamur?*

*A. Sicuti antea vt præteritis ignoscat, precati sumus, ita nunc obsecramus, ne à nobis vnquam posthac peccetur. Nobis verò naturaliter mētes ita sunt ad prospiciendum improuidæ, ita infirmis sumus viribus ad propulsandum multiplices insidias, incursionēs, atque illecebras Satanz, mundi, concupiscentiæque nostræ propriæ, vt fieri aliter non possit,*

fit, quin succumbamus, nisi Deus suo nos  
 numine corroboret, suæque potentia ar-  
 mis tegat: perfugium ergo vnum salutis  
 est, ut nos optimi, maximi patris tutela  
 suppliciter commendantes, cum obteste-  
 mur, ne nos malitiosis vllis machinatio-  
 nibus superari patiatur, sed ut ex omni-  
 bus nos malis eripere & perpetuò con-  
 servare velit.

*M. Reliqua est adhuc dominica precatio-  
 nis clausula.*

*A. Quoniam tuum est regnum, &  
 potentia, & gloria in secula, Amen.*

*M. Quamobrem precatorem suam hoc  
 modo conclusit Christus?*

*A. Ut nobis confirmaret, divinam  
 potentiam atque bonitatem tam infinite  
 immensam esse, ut nihil omnium rerum  
 sit, quod Deus nobis id rite postulātibz  
 dare non possit, aut non velit; quod cri-  
 ani vocabulum *Amen*, hoc est, *ita fiat*, ut  
 opposita ad extremum veritatis nota, in  
 animis nostris quasi consignat.*

*M. Quam ob causam gloria divina po-  
 stremo memoratur?*

*A. Ut preces omnes nostras lauda-  
 tione diuini numinis concludendas esse*

Phil. 1. b. 1. intelligamus hic namq; est fuitille, quod  
 1 Tim. 6. d. 17. omnia, quæ rogatu nostro à Deo impetra-  
 Iud. 2. 5. f. 25. rare cupimus, nostraq; consilia, sermoni-  
 nes, opera atq; vniuersa omnino dirigē-  
 da sunt. Huius enim rei causa à Deo cō-  
 diti, atq; in hoc mundo collocati sumus.

*M. Prosequere.*

*A.* Huc accedit, quod de Dei benigni-  
 tate, iustitiâ, sapiētiâ, potentiâ, magni-  
 fice, glorioseque predicare, illiq; nostra,

Psal. 29. a. 1. 2. fice, glorioseque predicare, illiq; nostra,  
 et 34. a. 1. 2. 3. Sc vniuersa generis humani causa grãtias  
 &c. et 50. c. 14. persolvere, pars sit honoris diuini ad illi-  
 15. d. 23. et 92. us maiestatem pariter cum precatione, q  
 2. 1. 2. et 95. 96. peculiariter spectans; quia nisi illum pie  
 105. toto. veneremur, non tantum tam magna ejus

Rom. 15. b. 6. multiplicique beneficentia nos minime  
 1 Thes. 1. a. 2. digno, ob ingratitudinem præbeamus,  
 et 5. d. 18. verum etiam debitas tantæ in Deum im-

1 Thes. 1. 3. 3. pietatis premas, meritissimè in perpetu-  
 Luc. 27. d. 7. um sufferemus; y non sua, illos non erub  
 Ioan. 5. d. 44. 25.

Rom. 1. c. 21 d. 25. *M. Quando homines etiam in nos benigni-  
 1 Pet. 4. c. 12. tate beneficiq; esse solent, non minus est illis quod  
 que gratiam habere de impetitione iusticie*

*A.* Quocirca ab hominibus apud  
 1 Cor. 1. a. 2. 6. homines beneficia collocantur, ea Deo  
 d. 11. accepta referenda sunt, propterea quod  
 2 Cor. 9. c. 8. in illis tribuendis homines se re ipsa mi-  
 et 11. d. 12. nistros



nistros tantum Deo prebent: atque ita Mat. 7. 2. 6. 11. M  
gratias noster in homines animus, in Dei Pet. 3. 11. 2  
authoris gloriam, ut ad proprium atque et 4. c. 11. 12. 2  
vltimum rerum omnium finem, refertur.

M. Quando de lege Dei, Symbolique,  
hoc est, professione fidei Christiane, de preca-  
tione etiam atque gratiarum actione, questio  
omnis ad exitum iam est adducta, annon eo-  
modo postremo de sacramentis agemus?

A. Commodissime, præceptor: nam  
ea precationis secum & gratiarum actio-  
nis conjunctionem perpetuo habent.

M. Dic mihi quur, quor in Ecclesia sancta  
sacramenta designantur Christus?

A. Duo, baptismum atque eccnam Mat. 26. c. 26.  
dominicam. & c. et 28. d. 9.

M. Sacramenti nomen quid significat? Ioan. 3. 2. 5. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

A. Sacramentum est externa diuina  
erga nos per Christum beneuolentia, & c.

beneficentieque reſtitutio, ſigno aspe-  
ctabili æcanam ſpiritualemque gratiam

reſtatuans, qua Dei promiſſiones de  
remiſſione peccatorum, & æterna ſalute

per Chriſtum data conſignantur, & ea  
rum veritas in cordibus noſtris certius

confirmatur. 1 Cor. 10. d. 16  
et 11. c. 24. & c.

M. Sacramentum quod habet partes?

A. Duas: 27

*Sacramenti dua partes. Baptismus.*

Mat. 3. c. 11. **A.** Duas: extraneum elementum, siue  
& c. et 26. c. 16. rem creatam, quod est signum aspectabi-  
& c. 11. c. 11. le: & arcanam gratiam, quæ conspicua  
Ioan. 3. a. 5 non est.  
1 Cor. 10. d. 16

**M.** *In baptismo quod est signū extraneū?*

Mat. 3. c. 11. 12 et 28. d. 19 Ioan. 3. r. 5. **A.** Aqua, qua baptizatus tingitur vel perfunditur; in nomine Patris, & Filij, et Spiritus sancti.

M. *Qua est occulta & caelestis gratia?*

38  
Mar. 1. a. 4  
Act. 2. f. 38  
&c. et 2. c. 16  
Rom. 6. 2. 3.  
etc.

A. Venia criminum & regeneratio :  
has ambas per mortem & resurrectionem Christi consequimur, illarū est hoc sacramentū nobis quasi obligatio quādam atque pignus.

Ga 3. d. 26. 27. M. Baptismi vim & effectum paulo ad-  
1 Pet 3. d. 21. buc aperius explicato?

Eph. 1.3.3.d. A. Quum naturaliter filij irz, hoc  
19.20. est, in gravissima apud Deum offensa, &  
Tit. 3.b.3.4.5 ab ejus Ecclesia siue familia alienati si-  
&c.

M. *Quæ ab eis, qui baptisma sunt initiandi, requiruntur?*

**A. Poëni-**

*A.* Pœnitentia & fides.

Mar. 1. 2. 4. b

*M.* *Hæc paulo copiosius declarato.*

15. et 16. d. 16

*A.* Anteaqtz primo vitæ nobis est  
grauiter pœnitendum, certaq; est habenda  
fides, Christum suo sanguine peccato-  
rum nostrû maculas eluisse, & ita nos  
Deo acceptos reddidisse, ejus etiam spi-  
ritum in nobis habitare. Deinde secun-  
dam hanc fidem, promissumq; in baptis-  
mo factum elaborandum est, vt cupidi-  
tates omnes coercemus, vtque vitæ in-  
tegritate nos Christo quasi indutos, &  
ejus diuino numine instinctos esse, per-  
spicuum faciamus.

Act. 2. f. 38. etc

et 8. d. 36. 37

etc. et 16. d. 31

33. 34. et 19. a

4. 5. et 22. c. 16

1 Co. 12. b. 13

Ro. 6. a. 3 etc.

c. 13. et 12. 13

14

Ga. 3. d. 26. 27

Eph. 4. d. 20.

21 etc.

Col. 2. b. 12

*M.* *Quare igitur infantes baptizantur,*  
*qui ista propter infirmitatem ætatis efficere*  
*nequeunt?*

*A.* Quia de Dei Ecclesiâ sunt, diui-  
naq; benedictio atque promissio ecclesi-  
æ per Christum (in cujus fide baptizan-  
tur) facta, ad eos pertinet. In quarum re-  
rum cognitione & fide, ipsi incunte pue-  
ritia imbuendi sunt, vt agnoscant, quid  
in baptismo sponponderint atq; professi  
sint, illique sponsioni vitæ etiam sancti-  
tate, quantum quidem coniri possunt,  
satisfaciant.

Gen. 9. b. 9. et

17. a. 7. 8

Mar. 10. b. 14

16

Rom. 3. a. 3. et

4. d. 22. 23.

etc.

et 6. a. 3 etc.

Gal. 3. d. 27

Eph. 4. d. 20.

21 etc.

Col. 2. b. 11

*M.* *Cane*

*M. Cœna Domini qui est ordo ?*

*A. Idem ipse videlicet, qui est a Chri-  
sto Domino assignatus: qui eadem qua  
Mat. 26. c. 26 &c. proditus est nocte, accepit panem, &  
Mar. 14. c. 22 &c. postquam gratias egisset, fregit & dedit  
Luc. 22. c. 19 &c. discipulis suis, dicens: Accipite, edite:  
hoc est corpus meum, quod pro vobis da-  
tur: hoc facite in mei commemorationem.  
Ad eundem modum & poculum, per  
eandem cœnam, accepit: & quum gratias egis-  
set, dedit eis, dicens: Bibite ex hoc om-  
nes: hic est enim sanguis meus novi Te-  
stamenti, quod pro vobis & pro multis  
effunditur in remissionem peccatorum:  
hoc facite quotiescunq; biberitis, in mei  
commemorationem. Quotiescunq; e-  
nim comederitis hunc panem, & de po-  
culo biberitis, mortem Domini annun-  
ciabitis donec venerit. Hanc prescripti-  
onem atque hunc ordinem sequi, sum-  
maque fide servare, atque ex prescripto  
cœnam Domini celebrare oportet, usq;  
dum ipsa redeat.*

*M. Quem ad finem?*

*A. Ut mortis Domini, beneficiique  
Luc. 22. c. 19 &c. maxime nos per eum collati, recorda-  
1 Cor. 11. c. 2. tionem grati & memores in perpetuum  
24. 26. &c. habe-*

habemus; utque quemadmodum per Ioa. 6. d. 17, 32  
baptismum de integro nati sumus, ita 35. b. 48. & c. f  
cœnæ Dominicæ nutrimentis educati, 54. 55 & c.  
ad spiritualem æternamq; vitam assidue 1 Cor. 10. d  
conformemur. Atque ob eam ipsam cau- 16

sam ut semel inducē edi, ita & baptismo  
semel expiari sat est: sed ut nutrimenti,  
eodem & cœnæ dominicæ usus frequen-  
ter est iterandus.

*Q. Quot sunt partes huius Sacramenti?*

*A.* Ut in baptismo sic & in cœnâ do-  
minica duæ sunt partes; quarum vna ter-  
restis est, & quæ sensibus percipi potest:  
altera cœlestis est, & quæ sub externos  
sensus non cadit.

*Q. Quæ est terrena atq; aspectabilis pars?*

*A.* Panis & vinum, quæ utraque ex- Mat 26. d. 16  
presso iussu domini sunt ab omnibus ac- 27  
cipienda. Mar. 4. c. 22,

*Q. Cœlestis pars, & ab omni sensu ex- 23  
terna longè disiuncta, quantum est?* Luc. 12. a. 19

*A.* Corpus & sanguis Christi quæ fi- 1 Cor. 12. a.  
delibus in cœnâ Dominica præbentur, 23-35  
ab illis que accipiuntur, comeduntur, &  
bibuntur, cœlesti tantum & spiritali 6;  
modo, verè tamen atque re ipsa: adeo 1 Cor. 10. d.  
quid em, ut veluti panis sustentandi cor- 19

pora,

*Corpus & sang. Christi in cena vere accip.*

pora, si Corpus Christi animas nostras  
spiritualiter per fidem pascendi maximā  
habeat facultatem: ut veluti vino mentes  
Psal. 104. c. 15 hominum lætitiā excitantur, & reficiun-  
tur vires, sic & animæ nostræ Christi san-  
guine per fidem recreatæ releuantur: hoc  
enim modo corpus & sanguis Christi in  
cenā Dominicā recipiuntur. Christus e-  
nim omnibus, qui ipsi fidunt, tam crō  
corpus & sanguinem suum impertit, quā  
pro certo habent, panem se atque vinum  
Joan. 9 f. 5 1 ore stomachoque accepisse: Cœna etiā  
Dominica vitæ nobis sempiterna signa  
communicans, immortalitatis nobis nos-  
træ pignus, atq; resurrectionis obsecra-  
stit.

*M. An igitur panis & vinum in substan-  
tiam corporis & sanguinis Christi conuer-  
tuntur?*

Ma. 6. d. 26. 27 A. Nequaquam: nam hoc esset na-  
Mar. 14. c. 22 turam Sacramenti, in quo tum cœlestis  
23. tum terrena materia continetur, dehere:  
Luc. 22. c. 19 veritatemque Corporis Christi in dubi-  
20 tationem adducere: illisque etiam, qui  
1. Cor. 11. c. 23 Sacramentum sunt accipuri, reformi-  
24. 25. 26. 27 dandi atque refugiendi occasionem of-  
28 ferre.

*M. An*

*Non transubst. non host. peccat. in cena.*

*M. An fuit insistentia à Christo cena, ut Deo Patri hostia pro peccatis expiandis immolaretur?* Heb. 7. d. 26.  
&c. et 9. d. 12?  
&c. p. 25. &c.  
et 10. c. 10. 12.  
14. d. 18.

*A. Minimè: nam Christus mortem in cruce occumbens, vnicum illud sempiternum sacrificium semel in perpetuum pro nostra salute obrulit; nobis verò vnum hoc tantum reliquum esse voluit, ut maximum utilitatis fructum, quem sempiternum illud sacrificiū nobis præbet, grati ac memores percipiamus: quod quidem in cenā Dominicā præcipue præstare debemus.* Luc. 12. c. 19  
1 Cor. 11. c. 24  
25. 26  
Heb. 13. c. 15  
16.

*M. Quomodo officio nostro satisfacimus ut ritè cenam Dominicam celebremus?* 1 Cor. 11. f.  
28. 29  
Iere. 24. b. 7.

*A. Si nosmetipsos excutiamus, exquiramusq; nunquid verè Christi membra simus.* et 29. b. 12. 13  
&c. c. 15. 16.  
&c.

*M. Illud quibus signis cognoscemus?* Luc. 22. c. 19.

*A. Initio, nobis ob admissa peccata, vehementer est poenitendum: deinde certa diuinæ per Christum misericordie fiducia nixis atque confisis bene sperandum, partaque nobis per illius mortem salus gratissimis est animis prosequenda: præterea, integrè in posterum, sancteque vivendi studium nobis* 1 Cor. 11. f.  
24. 25. 26  
Rom. 5. a. 5. 8,  
9. et 8. a. 4. 5.  
&c.  
1 Tim. 1. c. 14  
15. 16  
1 Pet. 1. c. 13  
14. &c. d. 21. 22  
et 4. 2. 1. 2. 3

&c



Mat. 12. d. 30 & voluntas propensa atq; constans suscipienda est; deniq; quando cena Domini hominum inter homines confociationis atq; amoris clara indicia ostendit; proximis, hoc est, toti humano generi, beneuolentia, remoto procul omni odio atq; inuidia, fraterne est præstanda.

M. *Quum de præcipuis fidei Christianæ capitulis satis multa, sicut existimo, te iam interrogarim: experiri adhuc volo, quam breuiter atq; expresse summam dominicæ quæ sunt hæcenus tractata, possis exponere.*

A. Principio, lex diuina, decem explicata præceptis, perfectam mihi ante oculos, pie viuendi regulam proponit: ad quam, vitam meam dirigere atque formare debeo; constitutâ; & si vspiam aberrem, æternæ in me damnationis poenâ: per legem igitur peccata mea. Deumque ob ea irâ in me incensum, & sempiternam mortem diuina mihi iustitia debitam esse agnosco: quæ cogitatio horribili formidine, timoreq; ex peccatorum conscientia animum meum percellit: vnde quum neque prudentia, neque viribus aut potestate mea, neque vlla hu-  
mana

mana angelicæ ope, aut auxilio, neque  
villo alio modo aut ratione posse me om-  
nino liberari intelligam : Euangelium  
me edocet, Christum Dei filium homi-  
nem sine peccato factum, morte sua, me-  
ritas debitasq; peccatis meis, pœnas per-  
soluisse, Dei patris sui in me iram suo  
sanguine restrinxisse, & me rursû in gra-  
tiam ipsius reconciliasse, suæque justitiæ  
fecisse participem & æternæ secum vitæ  
hæredem instituisse, quæ omnia Christi  
beneficia mihi per fidem communican-  
tur:quam fidem Spiritus sanctus in ani-  
mo meo per prædicationem Euangelii  
inseuit, eamque per sacra mysteria sua,  
aspectabilia certissimaque indicia & pig-  
nora diuinæ erga me per Christum bo-  
nitatis confirmavit. Quæ etiam fides, vt  
viua quædam atque ferax arbor, pietatis,  
justitiæ, aliorumque bonorum operum  
fructus in me per omnem viram procre-  
are deberet ad gloriam Dei, qui tot &  
tantis me beneficiis affecit, & ad utilita-  
tem etiam atque exemplum salutare  
proximi. Cujus fidei incrementum, fa-  
cultatemq; placendi Deo, & ista omnia  
præstandi, me qui ex meipso maximè

H

sum &c.

Ma. 1. d. 10. 21  
&c. Ioa. 19. 14  
29.

Esay 53. a. 4. 5.  
6. c. 10. 11

Ro. 3. d. 24. 25  
&c. Col. 2. c.

20. 21. 22.  
Rom. 6. d. 23.

&c. 18. c. 14. 15  
16. 17. &c. et

10. a. 4. &c.  
Ga. 2. c. 16, &c

Rom. 10. b. 8.  
c. 13. d. 16. 17

1 Cor. a. 3. 6. b  
9. &c.

Ma. 28. d. 19. 20  
Ma. 15. 14. 16

1 Co. 10. d. 16  
17

Psal. 1. a. 3  
Ma. 7. c. 13. 18

Lu. 1. g. 74. 75  
Ro. 6. a. 1. 2. 3

&c.  
Gal. 5. a. 8.

Ma. 3. b. 16  
2 Pet. 2. c. 12

Mar. 10. 22. 24  
Ro. 1. a. 7. &c.

et 7. c. 15, &c.  
et 9. d. 16

1 Cor. 3. a. 14  
sum &c.

*Conclusio & summa ante dictorum.*

2 Cor. 3. b. 5  
&c. et 15. 10.  
Phil. 2. b. 13  
Ep. 1. 2 § 6 &c  
2 The. 1. d. 12  
Ioa. 14. b. 13.  
et 15. b. 16. et  
16. c. 23  
1 Co. 10. g. 31  
Ep. 3. d. 20. 21  
Iud. f. 25  
Mat. 13. c. 23  
Luc. 12. c. 47  
Röm. 1. c. 21  
et 1. b. 13  
Eph. 4. d. 20.  
21. & 5. 8. 9  
Phi 1. b. 11. 12  
Col. 1. a. 5. 6  
b. 9. 10.  
Tit. 1. d. 16  
Iac. 1. d. 21.  
23. 25. &c. &  
4 d. 17  
2 Pet. 2. d. 20  
21  
Luc. 11. b. 9 c  
13 et a. 1 b. 7  
Iac. 1. a. 5. 6 &c  
Mat. 13. b. 13. c  
19. 20. &c.  
Ioh. 15. c. 16  
Psal. 1. 2. 3.

sum infirmus atq; imbecillis, continuis atq; ardentissimis precibus à Deo patre bonorum omnium authore, in nomine filij Iesu Christi seruatoris nostri, efflagitare, gratiasq; illi maximas pro vniuersis ab eo acceptis beneficijs assidue agere oportet.

*M. Intelligo (mi fili) Christiana pietatis præceptis te bene institutum esse, eiusque summam memoriâ tenere. Reliquum est, ut ad istam rectâ intelligentia normam mores tuos ita formes atq; commodos, ne sine causa videri possis harum rerum scientiam esse consequutus.*

*A. Deo mihi auxilium ferente, omnem adhibebo diligentiam, honorate Magister, neque quicquam omittam, quantum quidem à me elaborari queat, quo appellationē titulumq; verè Christiani possim sustinere: quin etiam humili assiduaque prece atq; obsecratione à Deo Opt. Max. suppliciter petam, ne diuinam suorum præceptorum sementem, propter animi mei quasi nihil ferentis agri sterilitatem, interire patiatur, sed menti meæ tanquam macro & infœcundo solo, cœlesti suæ gratiæ imbre rigato*

*Conclusio.*

gato, eam fertilitatem dare velit, ut vber- 1 Cor 9.c.10  
rimas edam sanctitatis fruges, in cœlesti d.14.&3.d.16  
horreo granarioque recondendas atque 17.18.  
conseruandas. Mat.3.c.12.&  
13.c.23

M. Perge, mi fili tenere istam viam, Ioa.4.c.36.&c  
quam instituisti, nihil hesitans, quin sicut Gal.5.d.22.  
hoc consilium atque propositum divino instin- 23.&c.  
ctu motus cœpisti: ita ad exitum optabilem 2 Cor.1.b.10  
rationis atque instituti istius tui, iam sanctis 11.&c.  
Phi.1.a.6.9.  
à te initus orsi, feliciter sis ipse ductus &c. et 2.b.1.5  
perueniturus ad aternam tuam salu- Ro.6.d.22.23  
tem, & Dei Opt. Max. gloriam: Mat.5.b.16  
cui omnis laus, honor, glo- 2 Cor.9.c.10  
ria, sempiternis est 11.12.&c.  
seculorum ætati- Phil.1.b.11  
bus tribuenda. 1 Pet.2.c.12

( . . )

FINIS.

H 2



## PSALMI.

### *Admonitio Maturina.*

Esay. 5. c. 14.

Rom. 13. d. 4.

11. 12

**E**Xpergiscere quidormis, & excitare à mortuis,  
et illucescet tibi Christus.

Tempestivum est nos jam è somno suscitari.

13

Præteriit nox, dies appropinquat : abjiciamus  
igitur opera tenebrarum, et arma lucis sumamus.

Honestè nos, ita ut in clara luce versantes de-  
cet, geramus : et Domino Iesu Christo indua-  
mur.

Mat. 5. c. 16.

Ita luceat hominibus vitæ nostræ splendor, ut  
nostra opera bona conspicientes, gloriam Patri  
nostro cœlesti tribuant.

Sap. 6. b. 13

Sapientia res est excellentissima, et quæ nun-  
quam evanescit : ab illis verò qui eam admiran-  
tur et exquirunt, faciliè inuenitur, atque obtine-  
tur.

c. 13.

Eos, qui ipsam expetunt, antevertit, ut sese il-  
lis ultro offerat.

c. 15.

Qui primo diluculo illi inuigilat, non multùm  
laboris sustinebit. præstò enim illi ad portam e-  
rit in foribus ejus assidens.

Eccl. 2. c. 13.

Sapientia stultitiæ tam longè præstat, quàm lu-  
men tenebris antecellit.

Pfal.

PSALMVSVS MATV-  
TINVS.

**D**Eo tribuite laudem, O pueri: serui e- Psal. 133. 1  
ius laudibus efferte nomen Domini.

Nomen Domini gloriose prædicetur:  
ex hoc tempore in omnem æternitatem.

*Summa laude celebrandum est nomen Do- Psal. 74. c. 10.  
mini, ab ortu solis ad occasum.* Psal. 3. b. 5

Tuus (O Deus) est dies, & tua est nox,  
tu præparasti lumen & solem.

*In cubilibus nos collocauimus, somnoq; nos Psal. 63. a. 1. &  
dedimus; & rursum experrecti sumus, quo- 88. h. 12  
niam in tuâ, O Deus, tutelâ latuimus.*

O Deus, tu es dominus noster, summo  
mane te quærimus, & supplices ad tuum  
auxilium confugimus.

*Serui tui sumus, O Domine, ingenij lu- Psal. 119. v. 125  
men in nobis accende, ut tua præcepta intelli- Psal. 143. b. 9.  
gamus.* c. 11

Monstrato viam, qua nobis sit ingre-  
diendum, ad te namque mentes nostras  
ergimus.

*Insistue nos, ut ea qua tibi grata sunt fa- Psal. 143. b. 8  
ciamus: tu enim es Dominus Deus noster;  
nomen tuum sanctum dirigat nos in viam  
qua deducit ad vitam.*

PSALMI.

*Pfal 90. c. 14* Effice, ut benignam tuam bonitatem matutinis temporibus sentiamus: in te enim positas omnes nostras spes habemus.

*Pfal 71. 1. 4* Diluculo nos exple misericordia tua: & pro gaudio voces effundemus, & letabimur omnibus diebus vita nostra.

Tu enim, Domine, is es, cujus desiderio tenemur: in tua fiducia ab incunte ætate conquiescimus.

*Pf. 59. c. 16. 17* Tuis subsidijs, ex quo primum in lucem editi sumus, sustentamur: tu nos ex alno materna eduxisti: tuam laudem & gloriam in perpetuum celebrabimus.

De tua potentia canemus, tuam benignitatem prima luce prædicabimus: tu enim nostrum præsidium, perfugium nostrum, nostrum propugnaculum: tu Deus noster clementissimus perpetuo exististi.

*Gloria tribuatur Deo Patri, & Filio, et Spiritui sancto.*

*Sicut à principio ad hunc usque diem factum est, fiet que per infinitas seculorum ætates. Amen.*

Matu-



## Matutina Precatio.

**G**RATIAM tibi quantam maximam animi nostri  
capere possunt, habemus, Deus Pater cœle-  
stis, qui nos ab omni præteritæ nostris periculo  
atque discrimine saluos atque incolumes vsque ad  
hodiernam diem conseruasti; precamurque vt  
hodiè etiam atque perpetuò in posterum salutis  
nostræ defensionem, atq; patrocinium suscipere  
velis: et quemadmodum discussa noctis caligine,  
solis luce mundum omnem compleuisti, nos è  
somnia excitasti, ita et mentes nostras è tenebris  
internis ignorantie in lucem vocatas, et è vitio-  
rum sopore suscitatas diuinis radijs sacrosancti  
spiritus tui, notitiæque dilecti filij tui Iesu Christi  
seruatoris nostri, veri illius solis, illustrare digne.  
ris: vt ab operibus tenebrarum declinantes, om-  
nemque viuendi cursum ad diuinam verbi tui ve-  
ritatem dirigentes, nos, vt in clara luce, atque in  
conspectu tuo honestè, iustèque & sanctè, vt dei  
filios geramus, tandemque ad beatissimam illam  
lucem in qua tu habitas, duce eodem filio tuo Ie-  
su Christo perueniamus. Cui tecum & cum san-  
cto Spiritu, vni venerandæ maiestatis Deo, laus  
atq; honor omnis in perpetuum debetur. Amen.

## Precatio matutina studiosis

accommodata.

**M**AXIMAS tibi ex animis gratias agimus, De-  
us Pater luminum, bonorum omnium lar-  
gitor, quod parentibus patronisque no-  
stris hanc mentem dedisti, vt nos ea ætate, quæ  
maximè flexibilis est, et ad optima quæq; discen-  
cum opportunissima, in bonarum literarum dis-  
ciplinam

## PRECATIONES.

Pro. 6. a. 6. c. 9. et 24. c. 26  
 Psal. 127. c. 2  
 Ioan. 15. a. 4. 5  
 Psal. 4. b. 6. et 36. b. 9  
 2 Cor. 4. b. 6  
 Deu. 4. b. 9 10  
 & 31. b. 17. 13  
 Psal. 78. a. 3. 4  
 Mat. 19. b. 18. 24  
 2 Tim. 3. d. 15  
 Ioan. 15. c. 15  
 1 Tim. 1. d. 17

ciplinam traderent. suppliciter à te petentes, ne illorum bonam de nobis spem, nostræque ætatis optimam partem, propter nostram ingenii tarditatem, negligentiam et inertiam perire sinas. Et quia nostra vigilantia, industria atque studium nihil sine diuino instincto tuo proficere valent dignare cœlestibus tuis radijs mentibus ingenijque nostris ita illucere, nosque eo desiderio et amore bonarum literarum sapientiâ atq; virtute afficere, eaque docilitate ad percipiendum, memoriaq; ad percepta retinendum donare, vt in pueritia atque adolescentia nostra, bonis literis artibusq; et virtutis præceptis liberaliter instituti, viri docti et pii, reique publicæ, atque sanctæ Ecclesiæ tuæ vtiles euadamus, ad sanctissimi nominis tui gloriam amplificandam. Hæc à te, Pater cœlestis, nomine vnici filij tui Iesu Christi seruatoris nostri efflagitamus, obsecrantes vt ea nobis ipsius causâ largiri velis: tibi verò, cum eodem filio tuo, sanctoque spiritu, laus omnis et gloria perpetuò tribuatur. *Amen.*

## MATVTINA PRECATIO

*alia, scholis apta.*

Lu. 2. g. 46  
 Eccl. 12. a. 2. &c.

**L** Argire, Domine Deus, Pater cœlestis, vt diuino Spiritu tuo afflatus, et dilectissimi filij beatissimiq; pueri tui Iesu Christi clarissimum illustrissimumq; exemplum nobis ad imitandum ante oculos præponentes, hoc pueritiæ atq; adolescentiæ nostræ tempore, nos totos ad bonarum literarum studium et virtutem applicemus, atque ad tuam voluntatem conformemus:

et

## PRECATIONIS.

& sicuti aetate progredimur, ita indies magis magisque scientiâ, sapientiâ, virtute, proficiamus : Luc. 2 g. 29.  
tum hominum piorum, tum verò tuam maximè  
cœlestem gratiam atque amorem (in quo summa sita est fœlicitas) nobis concilians atque consequentes : idque per eundem filium tuum Iesum Christum, seruatorem nostrum, cui, vnâ tecum & cum sancto spiritu, honor est atque gloria sempiterna tribuenda. Amen.

PSALMI.

### ADMONITIO VESPERTINA

& nocturna.

**D**ic si quis incedat, nihil offendit : quoniam Ioan. 11. b. 9. 6  
dum solis lumen aspicit. 10

At si de nocte ambulet, luce orbatuſ per errorem incurrit.

Hæc est damnationis causa, quod lux mûdo affulſit ; homines verò tenebris, potius Ioan. 3. c. 19  
quàm luce delectati sunt ; propterea quòd eorum vita flagitiosa fuerat.

Iesus Christus Dei filius lux est, quæ in Ioan. 1. 25. 9  
tenebris fulget, vera illa lux qua omnes homines, qui in hanc vitam ingrediuntur, illustrat.

Progrediamur igitur dum suppetit lumen, nos ne nox opprimat : nam qui tenebris ver- Ioan. 12. c. 35  
ſatur, nescit quò ruat.

Incredu-

# PSALMI.

1 Cor. 6. c. 14  
Ioa. 12. c. 36 et  
f. 46

*Incredulorum peregrinum iugum ne feramus; verum dum lucem aspiciamus, luci fidamus, ut lucis soboles efficiamur.*

Ioa. 8. b. 12. et  
9. a. 5

*Credamus in Iesum Christum dei filium, qui mundo illuxit, ut omnes qui credunt in eum tenebris non iaceant.*

*Qui Christum mundi lucem sequitur, è tenebris in lumen vita vocabitur.*

Psa. 112. a. 4

*Exitatur è tenebris lumen iys, qui castè atq; integrè versantur.*

1 Ioa. 2. b. 9

*Qui se in luce versari dicit, & odium tamen in fratrem habet, in tenebris vsq; ad hoc tempus offunditur.*

*Qui fratrem diligit, luce circumfunditur: neq; vnquam ab eo peccandi occasio offeretur.*

Esay 58. b. 10

*Si inopis atq; egentis esuries misertus fueris, luctuque & mœrore afflictum animum consolatione sustentaueris: tunc effulgebit è tenebris lumen tuum, eritq; caligo tua instar meridiei.*

Hymnus vespertinus &  
nocturnus.

Psal. 92. a. 1.

**O**ptimum est, nos tibi, O Deus, confiteri, tuumque munus precibus placare,  
&

PSALMI.

& diuinum nomen tuum hymnis & laudibus celebrare, O excelsissime.

De tua benignitate matutinis temporibus, & vespertinis de veritate tua honorificè prædicare. vers. 2.

*Dum terra atque homines obscura teguntur caligine, tua (O domine) gloria nobis illuminet: lumen tuum & tua nos veritas dirigant.* Esay 6. a. 1 2  
Psal. 43. a. 3

O Deus, qui jubes lumen è tenebris effulgere, illustra mentes nostras, & præfer nobis lumen cognitionis gloriæ tuæ in facie Iesu Christi. 2 Cor. 4. b. 6

*Accende lucernam nostram, O Domine, Deus noster, illumina tenebras nostras, ut in conspectu tuo ambulemus in lumine viuendum.* Psal. 18. f. 27  
Psal. 56. c. 13

Verbum tuum instar lucernæ est pedibus nostris instar lychni semitis nostris; præfert lumen ijs qui in tenebris & in ymbra mortis versantur: vestigia nostra dirigit in viam pacis. Psal. 119. 105  
Luc. 1. g. 79

*Ingressus nostros ad verbi tui normam dirigito: nam sic pedes nostri a lapsu continentur, ne in flagitium aliquod dilabamur.* Psa. 119. v. 13  
et 56. b. 13

Penes te, O Deus, est fons vitæ, illustra oculos nostros tui vultus fulgore: ne Psal. 36. b. 9  
13. 14.  
somno

PSALMI.

somno consopiti sempiterno, hostis nostri dominatu premamur.

Psal. 17. c. 23

& 56. b. 13

Mat. 8. b. 12

& 22. b. 13. &

25. c. 30

*Extrahet nos è tenebris & è mortis caligine, rumpe vincula nostra, & eripe nos ab interitu: O libera nos ab illa caligine, ubi fletus gemitusque fiunt, & dentium crepitus exaudiuntur.*

Act. 26. c. 18

Psal. 3. b. 8

Oculos nostras aperi, ut è tenebris in lucem vocemur, & è potestate Satanæ vindicemur, & tibi, O Deus noster, asseramur.

*Ut peccatorum veniam impetremus, hereditatemque adeamus cum illis, qui per fidem erga filium tuum Iesum Christum sancti atque integri efficiuntur.*

Sic cubitum discedemus, nosque quieti trademus securi, tuo enim solius presidio in tuto collocabimur.

*Gloria tribuatur Deo Patri, & Filio, et Spiritui sancto.*

*Sicut à principio ad hunc usque diem factum est, fietque per infinitas seculorum aetates. Amen.*

**Preca-**

*Precatio vespertina.*

**D**omine Deus, cujus tutela est salus hominū,  
atque rerum omnium; quando nox mun-  
dum oppressit, corpora mox nostra somno,  
quo nihil est morti similis, resoluta languidaque  
jacebunt: nos totos tibi in tutelam tradimus, sup-  
pliciter orantes, vt à potestate malitiosorum spi-  
rituum, caliginis principum, qui ad nos fallendos  
in angelos se lucis transformare valent, et à pec-  
catis tenebrarum operibus, atq; aliis omnibus,  
rum corporis rum animæ periculis nos tueri et  
conseruare velis: atque totos nos sopore oppri-  
mi, et quasi sepultos jacere, aut mentibus interim  
nostris caligine ita offundi non patiaris, vt tui nos  
obliuio capiat; verum vt corporibus sepitis, ani-  
mos nostros satis quantum natura quæret, refe-  
cerit, crastina aurora aptiores nos atque propen-  
siores reddat ad tibi seruiendum in eo vitæ statu  
quem nos tenere voluisti, ad animarum nostra-  
rum salutem, nostrorum proximorum commo-  
dum, tuique sanctissimi nominis gloriam, per Je-  
sum Christum seruatorem nostrum, qui, vnà te-  
cum, & cum sancto spiritu, omni laude et gloria,  
omnibus seculorum ætatibus, est ab omnibus af-  
ficiendus. *Amen.*

Psal. 91. et  
146. 147.  
Luc. 8. 52  
Ioan. 11. c. 11.  
12. & c.  
1 Th. 4. c. 13.  
14.  
Eph. 6. b. 22  
2 Cor. 11. b. 13  
Eph. 5. b. 11.  
12. & c.  
1 Thes. 5. a. 5.  
6. b. 10

1 Cor. 7. d. 10  
Eph. 4. a. 1. & c.  
1 Th. 1. d. 12.  
13.

*Vespertina Precatio alia.*

**O**mnipotens Deus, cujus beneficio, sicuti dies  
hominibus ad negotia obeunda illucescit, sic  
et



# PRECATIONES.

Esy 45 .b.7.  
& 50.2.3.  
Eccl. 5.b.11.

Psal. 25. a5. &  
32. a. 1 & 51  
a. 2. b. 9.

Esay 43. d. 25

Eze. 18. a. 12

Afts. 3. d. 19

Col. 2. b. 13. 14

Psal. 127. a. 2

Luc. 8 g. 52.

54. & c.

Ioan. 11. b. 11

c. 25. f. 43. 44

Col. 1. b. 12

Gal. 4 d. 46

Apoc. 21. g. 23

& 22. 5.

Col. 1. c. 13

et nox ad corpora atque animos labore et contentione defessos, quietè relaxandos atq; recreandos conceditur; supplici à te precatone petimus, vt quemadmodum nox tenebris omnia obscurat, ita et peccata etiam nostra illi dilecto filio condonans, occultare, et ab oculis tuis remouere, atque illorum memoriam sempiterna obliuione delere velis: vt veluti corpora somno et requiete reficientur, itidem animi nostri misericordiae tuae fiducia, à scelerum conscientia soluti tranquillentur: atq; ita toti recreati crastino quum dilucescet, reliquisque vitae nostrae diebus expectecti ad tibi seruiendum excitemur Et quando mors ipsa, à quata est tibi facile nos atq; è somno corporis excitare, imminet, in spe lætissimæ illius resurrectionis ( qua copora nostra ad sempiternum illum diem nullis vnquam tenebris interruptum expergefacies ) requiescamus: quando hæreditatis sanctorum in lumine participes reddemur, in cœlesti Hierusalem, beatissima illa ciuitate, quæ neque Lucernæ, neque Solis, neque Lunæ lumine, quo illustretur, indigebit: tua enim, O Deus, gloria illi illucescet, tuusq; filius agnus ille, nostrum erit decus, ac lumen sempiternum. Ad quam gloriosissimam lucem, et regnum dilecti filii tui, vt nos velis perducere, te per eundem illum Seruatorem nostrum obrestamur, atque obsecramus, qui vnà tecum, cum sancto spiritu, maximis et immortalibus honoribus summisq; et perpetuis laudibus efferendus est at-

que celebrandus. Amen.

FINIS.



1  
2  
3  
4  
5  
6  
7  
8  
9  
10  
11  
12  
13  
14  
15  
16  
17  
18  
19  
20  
21  
22  
23  
24  
25  
26  
27  
28  
29  
30  
31  
32  
33  
34  
35  
36  
37  
38  
39  
40  
41  
42  
43  
44  
45  
46  
47  
48  
49  
50  
51  
52  
53  
54  
55  
56  
57  
58  
59  
60  
61  
62  
63  
64  
65  
66  
67  
68  
69  
70  
71  
72  
73  
74  
75  
76  
77  
78  
79  
80  
81  
82  
83  
84  
85  
86  
87  
88  
89  
90  
91  
92  
93  
94  
95  
96  
97  
98  
99  
100